

PROGRAM ROZVOJA MESTA TORNAĽA

na roky 2016-2022

Návrh

OBSAH--

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O MESTE.....	3
História, poloha a dostupnosť mesta	3
Napojenie mesta na dopravnú infraštruktúru	4
2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	5
Prírodné podmienky	5
Voda a ovzdušie	7
Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo	8
Odpad	9
3 ĽUDSKÉ ZDROJE	10
Demografia mesta	10
Vzdelanostná štruktúra obyvateľov mesta	14
4 EKONOMIKA MESTA.....	16
Trh práce, Nezamestnanosť.....	20
Občianska vybavenosť	22
Domový a bytový fond	23
Finančná analýza	25
Analýza rozpočtu mesta.....	25
Stav projektovej pripravenosti investícií	27
5 SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA	28
Sociálne a zdravotné služby.....	28
Vzdelávanie.....	29
Kultúra	31
Kultúrne dedičstvo.....	31
Mestské kultúrne stredisko.....	32
Šport a aktívny oddych obyvateľov	33
Športové kluby v meste.....	33
6 TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA.....	34
Zásobovanie pitnou vodou a odvádzanie odpadových vôd	34
Informačno-komunikačné systémy	35
7 SWOT ANALÝZA.....	36
8 PROGRAMOVACIE OBDOBIE 2014-2020	37
Európske štrukturálne a investičné fondy.....	38
Ďalšie finančné zdroje	39
9 VÍZIA ROZVOJA MESTA.....	42

10 KLÚČOVÉ DISPARITY A FAKTORY ROZVOJA MESTA, KONKURENČNÁ VÝHODA.....	42
11 STRATEGICKÉ CIELE ROZVOJA MESTA	43
Cieľ 1: Vytváranie podmienok pre rozvoj zamestnanosti	43
Cieľ 2: Zlepšenie infraštruktúry mesta.....	43
Cieľ 3: Zvýšenie kvality osobných sociálnych služieb.....	44
Cieľ 4: Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu a cezhraničnej spolupráce.....	44
Cieľ 5: Zvýšenie kvality životného prostredia.....	44
12 SÚLAD SO STRATEGICKÝMI DOKUMENTMI VYŠŠEJ ÚROVNE.....	45

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O MESTE

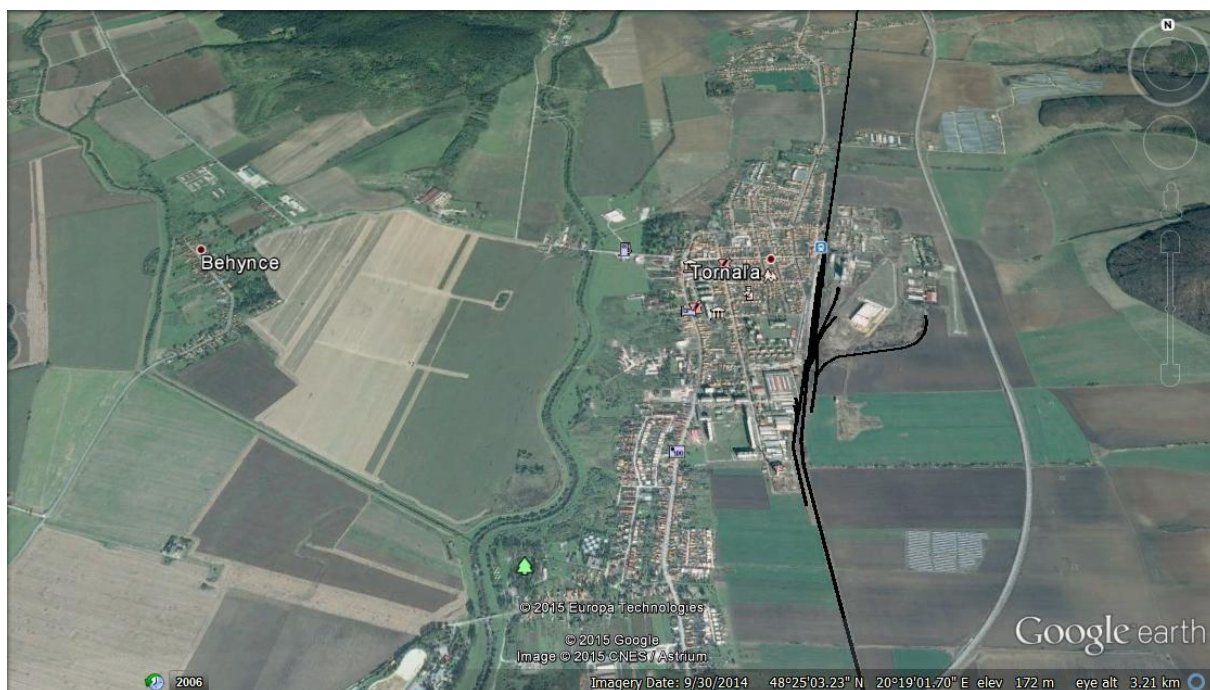
HISTÓRIA, POLOHA A DOSTUPNOSŤ MESTA

Kataster mesta Tornaľa je súčasťou Banskobystrického samosprávneho kraja. Mesto Tornaľa sa nachádza v okrese Revúca, na juhu bývalého Stredoslovenského kraja, v blízkosti hraníc s Maďarskom, v nadmorskej výške 182 metrov nad morom. Rozloha katastra mesta je 57,6 km². Mesto sa skladá zo štyroch mestských častí: Tornaľa, Behynce, Starňa a Králik. Morfológickú dominantu územia mesta tvoria nízke kopce, ktoré sa tiahnu severo-južným smerom po východnej aj západnej hranici katastra mesta. V blízkosti mesta sa nachádzajú minerálne pramene, so stálou teplotou 17,5° C. Atrakciou mesta je lokalita morské oko „Teplá voda“, ktorá je unikátna v Strednej Európe. Lokalitu tvorí jazierko so sypanou hrádzou s priemerom hladiny, v závislosti na jej výške, približne 50-60m.

Banskobystrický kraj leží v južnej časti stredného Slovenska. Susedí s Košickým, Nitrianskym, Prešovským a Žilinským krajom. Na juhu hraničí s Maďarskom. Administratívne je členený na 13 okresov: Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Brezno, Detva, Krupina. Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen, Žarnovica a Žiar nad Hronom. Banskobystrický samosprávny kraj o rozlohe 9 455 km² je rozlohou najväčším krajom na Slovensku.

Okres Revúca je situovaný v najvýchodnejšej polohe Banskobystrického kraja, susedí s okresmi Rožňava, Brezno, Rimavská Sobota a s Maďarskom a tvorí ho 42 samostatných obcí, z čoho tri sú mestá – Revúca, Jelšava a Tornaľa. Terajší okres Revúca vznikol 24. 07. 1996 zlúčením 23 obcí z okresu Rožňava a 19 obcí z okresu Rimavská Sobota.

Mapa: Tornaľa

Zdroj: Google Earth

Územie, dnešnej Tornaľa bolo obývané už v dobe bronzovej. Na území mesta sa nachádza žiarové pohrebisko pilinskej a kyjatickej kultúry. Na prelome 10. a 11. storočia bola pri rieke Slanej strážna veža, pod ktorou sa na mieste dnešného mesta začala formovať osada Tornaľa, iným menom Kewy. V písomných dokumentoch z 13. storočia (Zoznam pápežských mýtnikov) sa nachádza text s názvom Tornaľa (Tornaľa). V roku 1853 sa Tornaľa stala sídlom okresu a mala okolo 900 obyvateľov. Po októbri 1918, v rámci novej republiky patrila Tornaľa, ako aj okres k územiu ČSR do Gemersko-Hontianskej župy. V roku 1919 dosiahol počet obyvateľov 2 486. Od roku 1922 patrilo mesto k Podtatranskej župe. Ďalšie zmeny nastali 3. novembra 1938, kedy došlo k odovzdaniu mesta Maďarsku. 19. decembra 1944 obsadili vojská Červenej armády mesto bez boja. 11. júna 1948 bolo mesto premenované na Šafárikovo. V roku 1960 bol okres (Šafárikovo) Tornaľa zrušený a zlúčený do okresu Rimavská Sobota. Do roku 1989 bola miestna verejná správa vykonávaná prostredníctvom národných výborov. Po zmenách v roku 1989 sa uskutočnilo viacero zmien v územnosprávnom usporiadaní. V roku 1990 došlo opäť k zmene názvu mesta z pôvodného Šafárikovo na obnovený historický názov Tornaľa. Po územnej reorganizácii v roku 1996 došlo k začleneniu mesta do okresu Revúca.

NAPOJENIE MESTA NA DOPRAVNÚ INFRAŠTRUKTÚRU

Zmeny už aj v minulosti priniesla pre mesto a región hlavne doprava. Železnica bola postavená v roku 1870. Dôležitá je hlavne poloha územného obvodu Tornaľa, pretože sa nachádza pri bezprostrednej hranici Slovenska s Maďarskom, je tranzitnou križovatkou významných dopravných trás, naväzuje na historicky významné obchodné cesty („solná cesta“ Balkán – Veľkomoravská ríša – Poľsko cez Tornaľu s colnou stanicou v Gemeri).

Územie leží na spojnici dôležitých cestných ťahov, cesta triedy č.50 v smere východ – západ a cesta I/67 vedúca k hraničnému priechodu Král'. Súčasný stav týchto komunikácií nepriaznivo vplýva na ekonomický rozvoj a ovplyvňuje aj rozvoj rekreácie a cestovného ruchu v regióne.

Z hľadiska predpokladaných prepravných vzťahov východ – západ a pre napojenie južnej časti do ekonomických aktivít bolo vybudovanie tzv. južného cestného ťahu Bratislava - Dunajská Streda - Nové Zámky - Veľký Krtíš - Lučenec - Rimavská Sobota - Tornaľa - Košice podľa alternatívy A. Štúdia južného cestného ťahu územím SR. Komunikácia je navrhnutá v kategórii S, resp. R 22,5/100 mimo zastavané územie. Svojimi parametrami plne vyhovuje požiadavkám výhľadových prepravných vzťahov. Južne od sídla Tornaľa sa v zmysle štúdie cesta I/67 mimoúrovňovo napája na cestu I/50, čím umožní rýchle prepojenie k hraničnému priechodu, ktorému sa výhľadovo prisudzuje významná nadregionálna funkcia.

Na železničnú dopravu je riešené územie napojené traťou č.160, ktorá je v súčasnosti jednokolajová neelektrifikovaná. V rámci celoštátnych koncepcií je táto trať navrhnutá ako južný železničný ťah a ako súčasť tratí AGTC. Z uvedeného dôvodu je nutné trať zdvojkolajniť a elektrifikovať.

Z hľadiska leteckej dopravy je v riešenom území len agroletisko. Výhľadovo sa uvažuje s vybudovaním letiska nadregionálneho významu pri Rimavskej Sobote - Jesenskom, kde sa uvažuje s vybudovaním dopravného terminálu.

Tempo rastu významu sídla v najbližšom období je závislé na realizácii regionálnych a slovenských zámerov:

- vybudovanie tranzitných magistrál medzištátneho významu
- riešiť väzbu regiónu na leteckú dopravu
- prepojenie rýchlostnej komunikácie a železnice, z Rakúska do Spoločenstva nezávislých štátov - dobudovanie hraničného priechodu Král – Bánréve na nadregionálnu úroveň
- rozšírenie prevádzky na hraničnom prechode Domica – Aggtelek pre medzinárodnú turistiku
- rozvoj mototuristických trás

2. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

PRÍRODNÉ PODMIENKY

Mesto Tornaľa leží v údolí rieky Slaná, vo východnej časti Rimavskej kotliny na juhu regiónu Gemer. Podľa regionálneho geomorfologického členenia Slovenska nachádza sa vo východnej oblasti krajinného celku Juhoslovenskej kotliny v Bodvianskej pahorkatine. V širšom ponímaní v subprovincii Vnútorne Západné Karpaty, oblasť Lučensko-košická zníženina, (podoblasť Juhoslovenská kotlina) v nadmorskej výške od 169 do 381 m n.m. Nadmorská výška v strede mesta je 181 m n. m.

Mesto Tornaľa

Územie na pahorkatine a zamokrenej rovine tvoria tret'ohorné sliene a štrky s ostrovmi druhohorných vápencov. Priemerná ročná teplota je 8-9 °C, zrážky 600-700 mm, v južnej časti doliny 550-600 mm. Mesto patrí do teplej, až miernej teplej oblasti. Je klasifikované ako prírodný krajinný typ „Teplá kotlinová krajina s hnedozemami až ilimerizovanými pôdami a dubinou“.

Západné svahy doliny Slanej sú odlesnené, východná časť porastená dubovo hrabovými a cerovými dubovými lesmi, v hlbších údoliach s prímесou bukov. Prevládajú nivné, lužné, illimerizované pôdy a rendziny. Pozdĺž zlomov vystupujú minerálne pramene, ktoré majú infiltračnú oblasť v Slovenskom krase.

Katastrálne územie má teda dve výrazne sa odlišujúce časti. Západná, nezalesnená časť je veľmi intenzívne poľnohospodársky využívaná (s prevahou veľkoblokových oráčín, s minimálnym množstvom trvalých trávnych porastov a zelene). Predstavuje územie s nepriaznivou ekologickou kvalitou priestorovej štruktúry. Uprostred oráčín sa nachádza mesto, ktorým prechádza cestný (s obchvatom) a železničný ťah nadregionálneho významu a spolu predstavujú koridor nepriaznivo pôsobiaci na ekologickú stabilitu územia.

Východná, druhá časť je takmer súvisle zalesnená pozdĺž štátnej hranice s Maďarskom patrí v rámci Slovenska medzi ekologicky významné celky. Tento biokoridor má nadregionálny význam. Významnejšie časti územia, ktoré sú v pozornosti štátnej ochrany prírody je potrebné zvlášť chrániť. Sú to predovšetkým územia:

- Duby pri Remetskej studni, chránený prírodný výtvor
Ide o skupinku troch dubov letných, ktoré rastú v lesnom poraste. Duby majú vyše 300 rokov a sú najstaršími stromami v okolí. Majú veľkú biologickú a estetickú hodnotu.
- Lapša – Činča
Je to väčší lesný komplex tiahnuci sa popri hranici s Maďarskom. Najhodnotnejšie sú údolia pozdĺž potokov Lapša a Činča. Majú ráz krásnej parkovej krajiny s bohatstvom zveri. V doline Činča je jaskyňa so vzácnymi nálezmi kostí zvierat.
- Šafárikovské bralo
Dolomitové bralo je v parku bývalého kaštieľa. Monolit má výšku 5 - 8 m. Okrem estetického významu má geomorfologickú a geologickú hodnotu. V blízkosti je minerálny prameň, ktorý sa voľne využíva a predáva s názvom Gernerka.
- Travertínové jazierko
Krasové jazierko 27 m hlboké (umelo upravené), ktoré vzniklo výverom podzemných vôd Slovenského krasu. Zvláštnosťou je lokalita morské oko „Teplá voda“, ktorá je unikátna v Strednej Európe (zatopená jaskyňa využívaná potápačmi).

VODA A OVZDUŠIE

Voda

Hlavným vodným tokom je rieka Slaná a jej prítok Turiec. Rieka tečie na Slovensku a v Maďarsku. Je to významný pravostranný prítok Tisy. Na území Slovenska preteká na pomedzí východného a stredného Slovenska, územím okresov Rožňava, Revúca a Rimavská Sobota. Má celkovú dĺžku 229,4 km, z toho na území Slovenska 110 km. Odvodňuje územie s rozlohou 3 191 km² a jej priemerný prietok dosahuje hodnotu 8,5 m³/s pri Čoltove, 14,5 m³/s pri Lenartovciach a 60 m³/s v ústí. Je tokom III. rádu s priemernou lesnatosťou povodia 40%. Slaná je stredohorským typom rieky s dažďovo-snehovým režimom odtoku. Na hlavných úsekoch je vybudovaná protipovodňová ochrana. Voda v dôsledku minulého hospodárenia nie je dostatočnej kvality, aj keď v poslednom období sa výrazne zlepšila čistota Slanej.

Do územia katastra spadá lokalita minerálnych vôd, ktoré sa v súčasnosti využívajú na rekreačné účely. Ide o chránený prírodný útvar Morské oko, ktoré je hlboké 36 m. Voda je slabo mineralizovaná (17-19 stupňov teplá), naplňa jazierko aj bazén na kúpalisku v rekreačnom areáli Tornaľa. Ďalším zdrojom minerálnej vody je prameň Šťavica, ktorý má hĺbku 158 m a je zabudovaný val'ovými rúrami. Výdatnosť prameňa je cca 2700 l/ min. Ide o slabo mineralizovanú, hydrouhličitanovo-síranovú, vápenato-horečnatú, uhličitú vodu, hypotonickú, ktorá sa využíva ako zdroj aj pre Plničku minerálnej vody Gemerka.

. Na hranici katastrov Tornaľa a Gemer je hydrogeologický vrt HVŠ – I. Ide o minerálny prameň s výdatnosťou cca 20 l/s, ktorý sa využíva ako zdroj pre Plničku minerálnej vody Tornaľa. Minerálny zdroj má stanovené užšie a širšie dočasné ochranné pásma, kde je potrebné rešpektovať zásady hospodárenia v týchto pásmach.

Dva zdroje minerálnej vody v areáli plážového kúpaliska (Morské oko a Šťavica) nemajú síce stanovené ochranné pásma v zmysle vyhlášky, avšak spadajú do širšieho dočasného ochranného pásma minerálneho zdroja.

Územie spadá do oblasti, kde ako zdroj vody pre vodovody slúžia aj podzemné vody. Kvalita podzemnej vody je často ovplyvňovaná výskytom Fe a Mn, ako aj síranu a amoniaku, čo úzko súvisí s poľnohospodárskou činnosťou v tejto oblasti. Ako zdroj pitnej vody pre vodovody slúžia vŕtané studne na pravom brehu rieky Slaná, ktorých výdatnosť je 30 l/s v suchom období, pričom dosahujú aj Q_{max} = 50 l/s. Voda je upravovaná v úpravni vody v blízkosti vodných zdrojov. Z nej je prečerpávaná výtlačným potrubím (DN 300) do vodojemu 650 m³ s kótou maximálnej hĺbky 237/5 m.

Ovzdušie

Na znečisťovanie ovzdušia v meste sa podieľajú emisie z dopravy, kotolní priemyselných podnikov, kotolní domovej správy či zariadení občianskej vybavenosti a z lokálneho kúrenia v rodinných domoch. Celkovo možno konštatovať, že v Tornaľi sa nenachádzajú také zdroje znečistenia, ktoré by ovplyvňovali znečistenie ovzdušia nad normou povolenú koncentráciu. Z tohto dôvodu Ústav hygieny a epidemiológie Rimavská Sobota ani nevykonáva v meste merania prášneho spádu, SO₂, NO_x či iných škodlivín. Je zrejmé, že najviac znečistenými sú lokality priemyselnej zóny, poľnohospodárske strediská, okolie skládky TKO a frekventovaných cestných ťahov.

Zlepšeniu čistoty ovzdušia (ako aj zníženie hluku) v sídle výrazne pomohlo vybudovanie obchvatu rýchlostnej komunikácie a zrušenie mestského smetiska.

POLNOHOSPODÁRSTVO A LESNÉ HOSPODÁRSTVO

Je závislé od prírodných podmienok a charakteru územia. Z hľadiska životného prostredia je bezpodmienečne nevyhnutné zabezpečiť, aby žiaden zo subjektov hospodáriacich v území vedome alebo nevedome nepoškodzoval alebo neničil krajinné prvky. Podľa ÚPD ďalší rozvoj mesta nie je v podstate priestorovo ničím limitovaný, ak sa samozrejme neberie do úvahy záber kvalitnej chránenej ornej pôdy. Krajinná štruktúra a využitie územia (r. 2003) podáva tento prehľad:

Krajinná štruktúra a využitie územia (2003)		
	%	ha
Polnohospodárka (orná) pôda	32%	1825
Lúky a pasienky	10%	575
Záhrady, ovocné sady	2%	96
Lesy	48%	2754
Vodné plochy	1%	57
Zastavané plochy	5%	308
Vinice, chmelnice	1%	70
Ostatné	2%	92
Plocha		5777

Polnohospodárstvo

V katastri je poľnohospodársky pôdny fond zväčša rozoraný, trvalých trávnych porastov je veľmi málo. Poľnohospodárska výroba sa zameriava na predaj nespracovaných výrobkov a plodov za účelom ich ďalšieho spracovania. Z niekedy najväčšieho zamestnávateľa regiónu (poľnohospodárstva) zostala v súčasnosti len silná skupina SHR. Hlavným sa stal strojársky priemysel.

Prírodné podmienky sú vhodné nielen na pestovanie obilnín, ale aj na pestovanie **zeleniny, melónov, koreňovej a hl'uzovej zeleniny. Sú tu podmienky pre** špeciálne odvetvia poľnohospodárstva ako sú bioprodukcia, výroba energetických surovín a biomasy, ako aj jej následné využívanie. Tým možno podporiť aj rozvoj cestovného ruchu, najmä v spojení s agroturistikou a bioturizmom.

Tornaľa je v podstate zo všetkých strán, obkolesená veľkými blokmi ornej pôdy, bez zeleného prepojenia s lesnými celkami v jej zázemí. Šťastím je, že orné pôdy sa nachádzajú v pomerne plochej krajine, pretože pri väčších sklonoch by v dôsledku malého množstva krajinej zelene dochádzalo k oveľa väčším škodám. Preto za účelom zvýšenia ekologickej stability územia UPD navrhuje niektoré orané plochy trvalo zatrávniť. Ide predovšetkým o priestor medzi rýchlostnou komunikáciou a lesoparkom a pásмо okolo zdrojov pitnej vody medzi plážovým kúpaliskom a Behyncami.

Lesné hospodárstvo

Lesy sú významné zdroje prírodného bohatstva. Územie katastra Tornale má vysoký podiel zalesnených plôch. Všetky lesy v území sa využívajú ako hospodárske lesy.

Ochranné lesy a lesy osobitného určenia sa v Tornale nenachádzajú. Lesnícka výroba sa zameriava väčšinou na predaj nespracovaných lesných výrobkov.

Lesné porasty v kotlinovej časti územia boli už dávnejšie v podstate úplne odstránené a nahradené intenzívnou poľnohospodárskou pôdou (pôvodným spoločenstvom tu boli jaseňovo-brestovo-dubové a jelšové lužné lesy). Súvislejšie lesné celky sa zachovali len vo východnej časti územia pozdĺž štátnej hranice a v najsevernejšom cípe bývalého Behynce. Zachovali sa tu spoločenstvá, ktoré v podstate zodpovedajú pôvodným spoločenstvám. Aj ostatná krajinná zeleň (plošná či líniová) bola v území silne zdecimovaná v období socialistickej kolektívizácie poľnohospodárstva.

Mesto je stále poznamenané poľnohospodárskou výrobou, jeho širšie okolie má ešte stále vidiecky charakter: Túto líniu by si malo udržať i naďalej, pretože vo svete sa čoraz viac presadzuje rehabilitácia vidieckeho spôsobu života. Z ekologicky významnejších krajinných prvkov v extraviláne je asi vhodné spomenúť veľkoplošný ovocný sad južne od Pustého vrchu a dve pomerne veľké záhradkárske osady.

Predpokladom pre lepšie využitie územia je obnova ekologickej stability krajiny, ktorá má byť doprevádzaná revitalizačnými procesmi a opatreniami, najmä celkovou ekologizáciou poľnohospodárskeho a lesníckeho hospodárenia (optimálnu lokalizáciu poľnohospodárskych kultúr, obmedzenie chemizácie, biologický spôsob hospodárenia, vylúčiť holorubný spôsob lesnej ťažby) a aspoň čiastočnou obnovou upravených odprírodnených vodných tokov pretekajúcich územím.

ODPAD

Systém nakladania s odpadmi je podrobne spracovaný v dokumente „Program odpadového hospodárstva mesta Tornaľa na roky 2011 až 2015“.

Prevažnú časť odpadov v meste tvorí zmesový komunálny odpad. Ten občania zbierajú do vlastných zberných nádob (110 /240 l kuka). Každá domácnosť má aspoň jednu nádobu. Bytové domy majú 1 100 l kontajnery na zber zmesového komunálneho odpadu a ostatných zložiek. Pre separovaný zber zložiek sú zberné nádoby označené symbolmi: plasty, sklo, papier a kovové obaly a tetra pack.

Komunálny odpad sa vyváža 1 x týždenne (firma AVE Tornaľa s.r.o.) na zneškodnenie na skládku podľa dispozície. Veľkoobjemové kontajnery (VOK) má mesto v prenájme a sú trvalo rozmiestnené na určených stanovištiach. Vývoz je uskutočňovaný podľa ich naplnenia.

Zavedený separovaný zber obsahuje tieto oddelené zložky komunálneho odpadu:

- papier a lepenka, plasty, sklo,
- biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad,
- kovové obaly a elektroodpad.

Biologicky rozložiteľný odpad občania v rodinných domoch kompostujú na vlastných pozemkoch, resp. majú možnosť využiť mestské kompostovisko s kapacitou do 10 t hotového kompostu. Kaly zo septikov a žump majú možnosť zneškodňovať na ČOV

v obci Číž na základe objednávky. V tejto oblasti je hlavným cieľom realizácia už rozbehnutého projektu výstavby mestskej kanalizácie a čističky.

V mestskej časti Starňa sa nachádza skládka nie nebezpečných odpadov.

Prevádzkovateľom je AVE Tornaľa s.r.o., ktorá prevádzkuje aj zberný dvor. V jej blízkosti sa nachádza aj dekontaminačné zariadenie, ktorého prevádzkovateľom je GEOPOL PREŠOV s.r.o. Okrem toho sa v meste nachádzajú dve výkupne odpadov a jeden spracovateľ elektroodpadov.

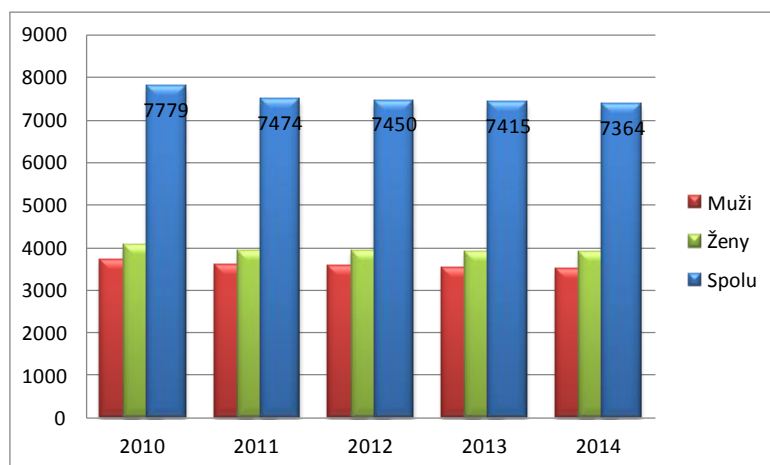
Záväzná časť Programu odpadového hospodárstva vychádza z programu BBSK. Je spracovaná v súlade s príl. č. 4 k Vyhláške MŽP SR č. 310/2013 Z.z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch. Záväzná časť stanovuje ciele odpadového hospodárstva do roku 2015 pre Banskobystrický kraj a navrhuje opatrenia na dosiahnutie stanovených cieľov

3 ĽUDSKÉ ZDROJE

DEMOGRAFIA MESTA

Počet obyvateľov mesta Tornaľa bol ku dňu 31.12.2014 7364 osôb, z toho bolo 3877 žien a 3487 mužov, žien bolo o 390 viac. Vo vzťahu ku počtu obyvateľov Slovenska je počet obyvateľov mesta necelé promile (1,36 ‰). Od roku 2010 počet obyvateľov každý rok klesá. Hustota obyvateľstva mesta bola ku dňu 31.12.2014 127,49 obyvateľov/km², priemer Slovenska bol k tomu istému dátumu 110 obyvateľov/km².

Graf: Počet obyvateľov mesta Tornaľa v rokoch 2010 - 2014

Zdroj: údaje zo Štatistického úradu SR

V meste Tornaľa žije väčšina obyvateľov maďarskej národnosti: 4331 čo je 57,68%. Druhou najväčšou skupinou sú obyvatelia slovenskej národnosti, tých je 2262 podľa posledného sčítania domov, obyvateľov a bytov v roku 2011 t.j. 30,12%. Nezistená národnosť je u 6,96%, k českej národnosti sa hlási 29 obyvateľov, čo je 0,39% a ku

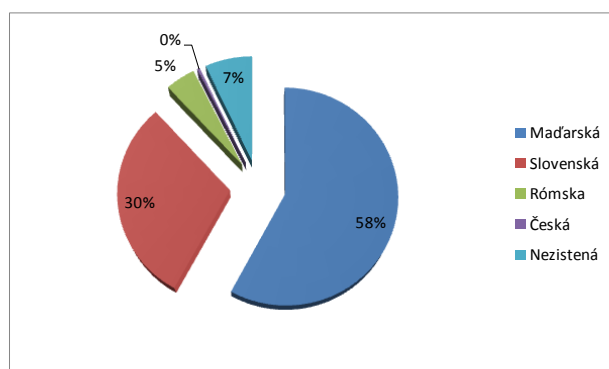
rómskej národnosti 334 obyvateľov, t.j. 4,45% z celkového počtu 7509 obyvateľov mesta.

Tab.: **Národnostná štruktúra** obyvateľov mesta Tornaľa

Národnosť	Muži	Ženy	Spolu	%
Tornaľa				
Maďarská	2 065	2 266	4 331	57,68%
Slovenská	1 042	1 220	2 262	30,12%
Rómska	176	158	334	4,45%
Rusínska	2	3	5	0,07%
Ukrajinská	2	3	5	0,07%
Česká	17	12	29	0,39%
Poľská	3	2	5	0,07%
Chorvátska	1	0	1	0,01%
Židovská	0	1	1	0,01%
Moravská	0	1	1	0,01%
Bulharská	0	5	5	0,07%
Iná	3	4	7	0,09%
Nezistená	279	244	523	6,96%
Spolu	3 590	3 919	7 509	100,00%

Zdroj: SODB 2011

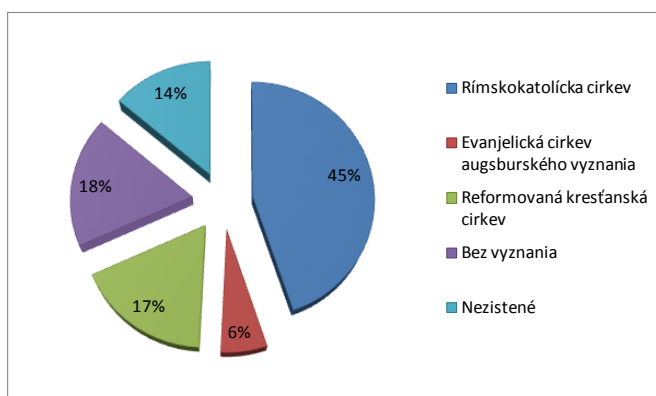
Graf: Národnostná štruktúra obyvateľov mesta

Zdroj: SODB 2011

V meste sa hlási najviac obyvateľov ku rímskokatolíckej cirkvi – 3219, t.j. 45% obyvateľov, z toho je 1471 mužov a 1748 žien. K evanjelickej cirkvi augsburského vyznania sa hlási 426 obyvateľov t.j. 6%, z toho je 182 mužov a 244 žien. Členov reformovanej kresťanskej cirkvi je 1254 t.j. 17%, z toho je 584 mužov a 670 žien. Bez vyznania je 1288 obyvateľov t.j. 18%, z toho 708 mužov a 580 žien. Nezistené vierovyznanie pri SODB 2011 bolo u 992 obyvateľov t.j. 14%. Ostatné cirkvi majú malé zastúpenie, napr. ku gréckokatolíckej cirkvi sa hlási 60 obyvateľov, 30 mužov a 30 žien, ku Evanjelickej cirkvi metodistickej 62 obyvateľov, 23 mužov a 39 žien, ku Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia 133 obyvateľov, 41 mužov a 92 žien.

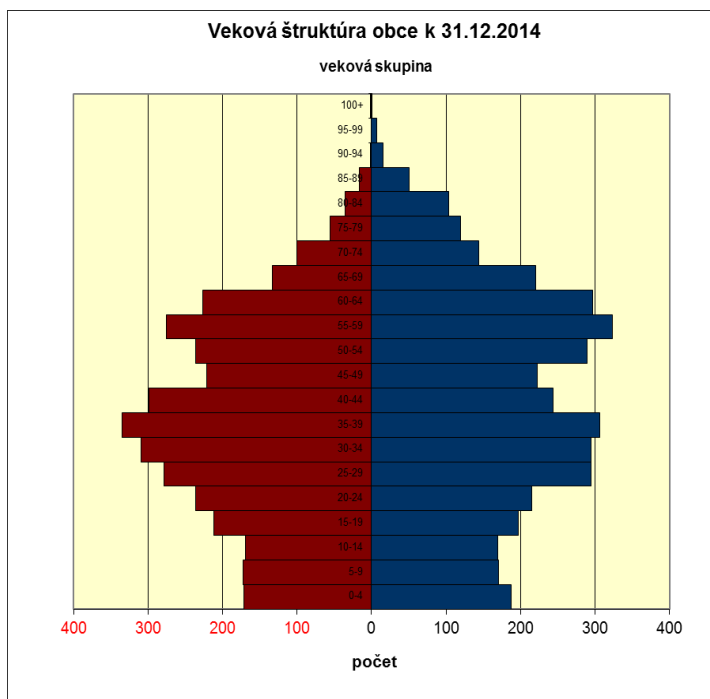
Graf: **Náboženské zloženie** obyvateľov mesta Tornaľa

Zdroj: SODB 2011

Veková štruktúra obyvateľov mesta je v ďalšom zobrazená v tzv. „strome života“ a podľa vekových skupín.

Graf: Počet obyvateľov podľa pohlavia a veku k 31.12.2014 (muži - modrá farba, ženy – červená farba)

Zdroj: údaje zo Štatistického úradu SR

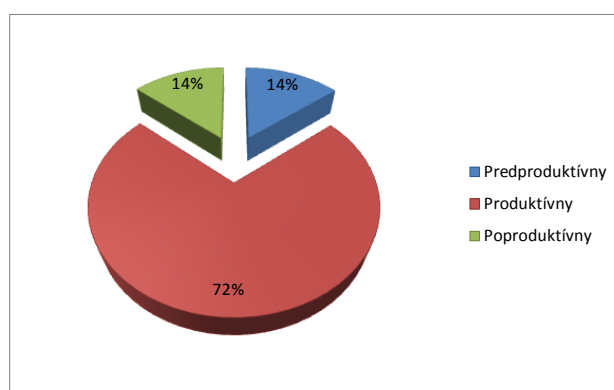
Hlavné vekové skupiny sú:

- Predproduktívny vek (0 – 14 rokov)
- Produktívny vek (15 – 64 rokov)
- Poproduktívny vek (65 a viac rokov)

V predproduktívnom veku žilo k 31.12.2014 v meste Tornaľa 1041 ľudí, čo je 14,13% z celkového počtu obyvateľov v meste k tomu istému dátumu. V produktívnom veku žilo v meste 5317 ľudí, čo je 72,2% z celkového počtu obyvateľov. V poproduktívnom veku žilo v meste 1006 ľudí, čo je 13,66%.

Priemerný vek bol ku dátumu 31.12.2014 40,52 roka, u mužov 38,41 a u žien 42,41. Index starnutia¹ bol 96,64, u mužov 66,86 a u žien 125,57. Inak povedané na 1 obyvateľa do 15 rokov je v meste 0,97 obyvateľa nad 65 rokov. Podľa prognózy Štatistického úradu SR má index starnutia do roku 2050 rásť, v strednom variante 3 násobne, to znamená na 1 mladého obyvateľa až 3 seniori nad 65 rokov. Veková štruktúra mesta Tornaľa k 31.12.2014 je uvedená na nasledujúcom grafe:

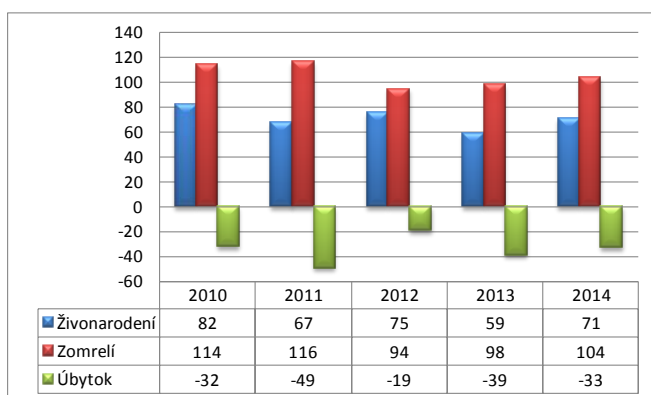
Graf: Veková štruktúra obyvateľov mesta k 31.12.2014

Zdroj: údaje zo Štatistického úradu SR

Prirodzený prírastok obyvateľstva bol v rokoch 2010-2014 záporný, v roku 2013 to bolo -39 osôb a v roku 2014 to bolo -33 osôb. Základné údaje o natalite a mortalite v meste za roky 2009-2014 sú znázornené na nasledujúcich grafoch.

Graf: Počet živonarodených osôb, zomrelých a prirodzený prírastok/úbytok v meste v rokoch 2010 – 2014

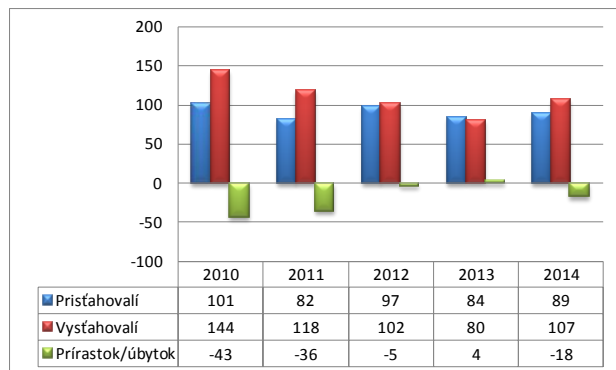

Zdroj: údaje zo Štatistického úradu SR

¹ $(065+/00-14) \cdot 100$ v percentách
Mesto Tornaľa

Migračné saldo bolo v roku 2013 kladné, v ostatných rokoch 2010 – 2012, 2014 v záporných hodnotách. Prist'ahovalí, vyst'ahovalí a migračné saldo obyvateľov mesta sú zobrazené na nasledujúcom grafe.

Graf: Prist'ahovalí, vyst'ahovalí a migračné saldo obyvateľov mesta v rokoch 2010-2014

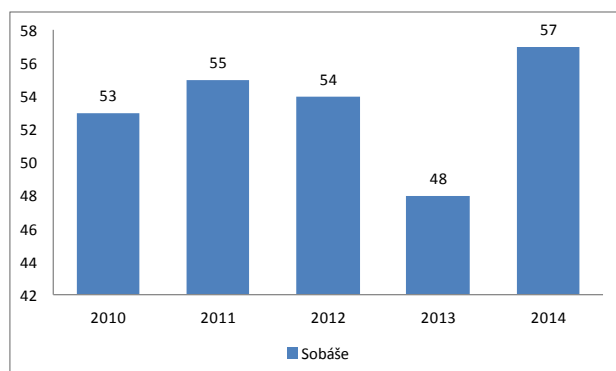
Zdroj: údaje zo Štatistického úradu SR

Celkový úbytok bol -75 osôb v roku 2010, -85 osôb v roku 2011, -24 osôb v roku 2012, -35 osôb v roku 2013 a -51 osôb v roku 2014.

Sobáše

Celkový počet sobášov bol 53 v roku 2010, 55 v roku 2011, 54 v roku 2012, 48 v roku 2013 a 57 v roku 2014. Priemerný vek ženicha bo pri prvom sobáši 30,46 roka, pri sobášoch vyššieho poradia 44,46 roka. Priemerný vek nevesty bol pri prvom sobáši 27,06 roka a pri sobášoch vyššieho poradia 43,80 počas rokov 2010-2014

Graf: Počet sobášov v meste Tornaľa za roky 2010-2014

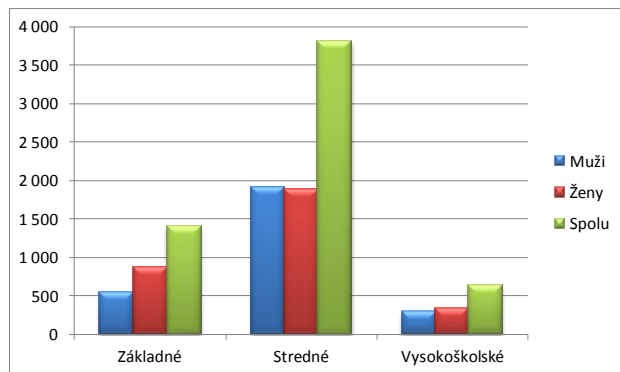
Zdroj: SŠÚ SR

VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽOV MESTA

Vzdelanostná štruktúra obyvateľov s trvalým pobytom v meste Tornaľa, tak ako vyplynulo zo SODB v roku 2011 je nasledovná: základné vzdelanie má ukončené 1408 obyvateľov t.j. 18,75%, stredné vzdelanie (učňovské, stredné odborné, úplné stredné učňovské, úplné stredné odborné, úplné stredné všeobecné) má ukončených 50,65%, vysokoškolské vzdelanie I. (bakalárske) stupňa ukončilo 125 obyvateľov, t.j. 1,66%, Mesto Tornaľa

vysokoškolské II. (magisterské) stupňa ukončilo 475 obyvateľov, t.j. 6,33% a vysokoškolské vzdelanie III. stupňa (doktorandské) má ukončených 35 obyvateľov t.j. 0,47%². Vzdelanostná štruktúra je znázornená na nasledujúcom grafe.

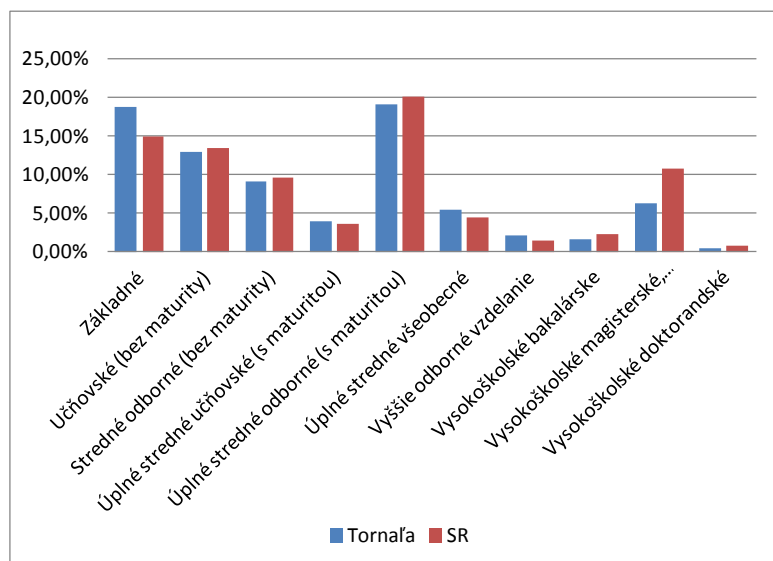
Graf: Dosiahnutý stupeň vzdelania obyvateľov mesta Tornaľa

Zdroj: SODB 2011

V porovnaní s obyvateľmi celého Slovenska sú obyvatelia mesta Tornaľa lepší pri základnom vzdelaní 18,75% voči 14,98% a pri úplnom strednom všeobecnom vzdelaní 5,51% voči 4,35% v SR, ako vidno na nasledujúcom grafe.

Graf: Porovnanie dosiahnutého stupňa vzdelania obyvateľov mesta Tornaľa a SR

Zdroj: SODB 2011

Celoživotné vzdelávanie

Celoživotné vzdelávanie je systémový prístup ku vzdelávaniu od útleho detstva až po aktívny život v seniorskom veku, ktorý v sebe zahŕňa oblasť aktívneho pôsobenia a začlenenia jednotlivca v spoločnosti a jeho vnútorného naplnenia v oblasti osobných

² Obyvatelia bez formálneho vzdelania 14,24% a nezistené vzdelanie 5,83% neboli braní do úvahy. Pri sčítaní bola použitá upravená klasifikácia ISCED.

záujmov. V centre pozornosti celoživotného vzdelávania je jednotlivec, ktorý má prístup tak k školskému vzdelávaniu, ako aj k ďalšiemu vzdelávaniu so zachovaním princípov kvality a rovnosti príležitostí v každom veku a bez ohľadu na jeho vzdelanie.

Legislatívne je celoživotné vzdelávanie vymedzené zákonom č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

4 EKONOMIKA MESTA

Tab.: Zoznam podnikateľských subjektov so sídlom na území mesta

	Názov	Zameranie	SK NACE	Počet zamest.	Tržby za 2014 v €	Zisk / strata
1	Ans Trade s.r.o., Višňová 213/27	Ostatné čistiace činnosti	81290	neznámy	65 765	-25 489
2	Aries2, s.r.o., Poštová 56	Výroba kovových konštrukcií a ich častí	25110	150-199	9 430 643 (2013)	30 978
3	Buck s.r.o., Štúrova 1017	Ostatné jedálenské služby	56290	neznámy	27 449	3 656
4	Centrum pánskej módy s.r.o., Tomášikova 15	Výroba ostatných odevov a doplnkov	14190	neznámy	395 990	26 364
5	Corvina s.r.o., Mierova 14	Maloobchod s hračkami a hrami	47650	1	23 568	-8 380
6	Diadém s.r.o., Mierová 21	Činnosti všeobecnej lekárskej praxe	86210	neznámy	106 156	24 374
7	Edastyl s.r.o., Poštová 15	Výroba ostatných pletených a háčkových odevov	14390	neznámy	70 664	-12 346
8	Elektro Silver s.r.o., Pri Slanej 1518/17	Ostatné telekomunikačné služby	61900	2	19 817	-2 687
9	Enter plus s.r.o., Mierová 1450/23	Ostatná stavebná inštalácia	43290	neznámy	4 351	-7 442
10	Es-stav s.r.o., A.Pénteka 387/9	Zemné práce	43120	2	24 430	-55 583
11	Evita-gyn	Činnosti špeciálnej	86220	3-4	151 393	25 339

Program rozvoja mesta

	s.r.o., Sládkovičova 1	lekárskej praxe				
12	Gemer Slovakia Tornaľa s.r.o., Školská 11	Účtovnícke a audítorské činnosti, vedenie účtovných kníh; daňové poradenstvo	69200	3-4	43 107	-1 679
13	Gemer Slovakia plus s.r.o., Mierová 147	Účtovnícke a audítorské činnosti, vedenie účtovných kníh; daňové poradenstvo	69200	1	16 229	-609
14	Gemerské žriedla, s.r.o., Cesta Gemerských žriediel	Výroba nealkoholických nápojov, produkcia minerálnych vôd	11070	neznámy	278 198	54 259
15	Goant s.r.o., Mierová 147	Špecializované sprostredkovanie obchodu	46180	2	8 159	4 960
16	Kovalčík lux s.r.o., Mierová 138	Špecializované sprostredkovanie obchodu	46180	5-9	697 433	44 753
17	LAL s.r.o., Závodná 1187/2	Špecializované sprostredkovanie obchodu	46180	neznámy	54 000	2 488
18	LEG Kovo s.r.o., Mierová 258/16	Maloobchod so železiarskym tovarom, farbami a sklom	47520	5-9	1 251 041	26 955
19	Loja s.r.o., Poštová 1068/66	Ostatný maloobchod	47190	3-4	429 188	4 897
20	LUKA Centrum s.r.o., Šafárikova 1967/72	Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia	70220	3-4	371 765	32 456
21	LVD S2, a.s., Poštová 56	Výroba strojov na obrábanie kovov	28410	25-49	464 127	3 898
22	LVD S3, a.s., Poštová 1038/11	Výroba strojov na obrábanie kovov	28410	200-249	22 921 791	487 855
23	Marco Mirelli s.r.o., Dr. Töröka 1	Výroba ostatných odevov a doplnkov	14190	25-49	1 613 861	276 979
24	Metal s.r.o. Sládkovičova 8	Kovanie, lisovanie, razenie a valcovanie kovov; prášková metalurgia	25500	10-19	662 425	13 472
25	Mopis Sauer s.r.o.	Ostatné odborné, vedecké a technické	74900	1	247 227	3 655

Program rozvoja mesta

	Mierová 48/97	činnosti i. n.				
26	Noland s.r.o., Višňová 218/32	Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia	70220	nezistený	15 076	-13 484
27	OCHRANA ZDRAVIA, s.r.o. Poštová 1038/11	Činnosti špeciálnej lekárskej praxe	86220	10-19	1 699 533	40 537
28	Pneu Trade s.r.o., Odborárska 2	Veľkoobchod s dielmi a príslušenstvom motorových vozidiel	45310	neznámy	36 992	-522
29	Portrét s.r.o., Rožňavská 50	Fotografické činnosti	74200	10-19	398 399	28 615
30	Profit s.r.o., Komenského 11	Výroba ostatného vrchného ošatenia	14130	5-9	76 245	46
31	Psychcen - PKN s.r.o., Poštová 49	Činnosti špeciálnej lekárskej praxe	86220	5-9	121 500	4 592
32	RaP Trend s.r.o., Odborárska 2	Činnosti poisťovacích agentov a maklérov	66220	2	104 554	33 462
33	Regiotel Tornaľa s.r.o., Poštová 1084/24	Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach	47190	neznámy	37 976	10 618
34	Regiotel Slaná, s.r.o., Poštová 1084/24	Ostatné služby týkajúce sa informačných technológií a počítačov	62090	neznámy	36 874	9 578
35	Reifen Schwarz s.r.o., Francisciho 49	Oprava a údržba motorových vozidiel	45200	5-9	24 487	-595
36	Silverbow s.r.o., Škultétyho 490/9	Ostatný maloobchod	47789	1	57 567	-854
37	Stav play, s.r.o., Šafárikova 10	Špecializované sprostredkovanie obchodu s iným špecifickým tovarom	46180	10-19	24 272	101 811
38	Stavomontáž e B+B s.r.o., Mierová 195	Výstavba obytných a neobytných budov i. n	41209	10-19	97 039	734
39	Šport bar	Služby pohostinstiev	56300	2	57 317	-3 425

Program rozvoja mesta

	s.r.o., Štúrova 13					
40	Tiji s.r.o., Mierová 43	Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach	47190	neznámy	115 997	12 233
41	Tornstav s.r.o., Dlhá 142/19	Výstavba obytných a neobytných budov i. n.	41209	3-4	191 800	1 483
42	Unicorn-ESK, s.r.o.	Výroba ostatných strojov na obrábanie	28490	50-99	3 832 031	-71 971
43	VKP Pálmai s.r.o., Štúrova 1017/32	Inštalácia kanalizačných, výchrevných a klimatizačných zariadení	43220	5-9	408 048	44 173
44	XIN.HAO s.r.o., Školská 1283/8	Ostatný maloobchod mimo predajní, stánkov a trhov	47990	3-4	136 864	-60 137

Zdroj: www.finstat.sk, MsÚ Tornaľa

Najdôležitejšiu skupinu tvoria podnikateľské subjekty Aries2, s.r.o., Metal s.r.o., LVD S2, s.r.o., LVD S3, s.r.o. a Unicorn-ESK, s.r.o., ktoré pôsobia vo výrobe kovových konštrukcií (NACE 25) a výrobe strojov a zariadení (NACE 28) a zamestnávajú najviac ľudí. Početne najväčšiu skupinu tvoria firmy, ktoré pôsobia vo veľkoobchode a maloobchode (NACE 45, 46, 47) a sú to: Reifen Schwarz s.r.o., Pneu Trade s.r.o., Goant s.r.o., Kovalčík Lux s.r.o., LAL s.r.o., Stav play s.r.o., Loja s.r.o., Regitel Tornaľa s.r.o., Tiji s.r.o., LEG Kovo s.r.o., Corvina s.r.o., Silverbow s.r.o., a XIN.HAO s.r.o.. V oblasti zdravotníctva (NACE 86) pôsobia 4 firmy so sídlom v meste: Diadém s.r.o., Evita-gyn s.r.o., Ochrana zdravia s.r.o. a Psychcen-PKN s.r.o..

Najdôležitejšie firmy, ktoré nemajú sídlo na území mesta, ale pôsobia v meste sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Tab.: Zoznam podnikateľských subjektov, ktoré pôsobia v meste so sídlom mimo územia mesta

1	ABI s.r.o.	Nešpecializovaný veľkoobchod	46900	10-19	1 903 675	3 182
2	I.P.A. – Kovovýroba s.r.o. Železničiarska 7, Rimavská Sobota	Výroba neelektrických zariadení pre domácnosti	27520	50-99	3 611 431	115 807
3	Blachotrapez s.r.o., Vojtaššákova 604, Tvrdošín	Špecializované sprostredkovanie obchodu s iným špecifickým tovarom	46180	50-99	9 429 350	-72 520

Program rozvoja mesta

4	CBA Slovakia, a.s., Dukelských hrdinov 2, Lučenec	Maloobchod v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom	47110	2000-2999	140 644 486	662 825
5	Fotosolar Tornaľa a.s., Šebešťanová 253, Považská Bystrica	Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach	47190	neznámy	1 695 909	21 961
6	Kovozber, s.r.o., Radlinského 28, SNV	Veľkoobchod s odpadom a šrotom	46770	50-99	11 264 397	979 724
7	Selyz-nábytok, s.r.o., Komenského 50, Želiezovce	Výroba posteľnej bielizne a textilných výrobkov pre domácnosť	13921	250-499	13 524 167	-67 335
8	Slovenské pramene a žriedla, a.s. Budiš, Dubové	Výroba nealkoholických nápojov; produkcia minerálnych vôd a iných fľaškových vôd	11070	250-499	33 670 000	214 360
9	Spohypo Rimavská Sobota a.s., Kláčany	Chov hydiny	01470	25-49	2 526 653	-15 413

Zdroj: www.finstat.sk, MsÚ Tornaľa

Pre zaujímavosť je v nasledujúcej tabuľke uvedený zoznam firiem, ktoré majú vo svojom názve slovo „Tornaľa“ a nesídli na území mesta.

Tab.: Zoznam podnikateľských subjektov, ktoré majú v názve „Tornaľa“ a sídli mimo územia mesta Tornaľa

1	Tornaľa Šajava	Prenájom a prevádzkovanie vlastných alebo prenajatých nehnuteľností	68200	neznámy	-	-480
2	Fotosolar Tornaľa a.s., Šebešťanová 253, Považská Bystrica	Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach	47190	neznámy	1 695 909	21 961

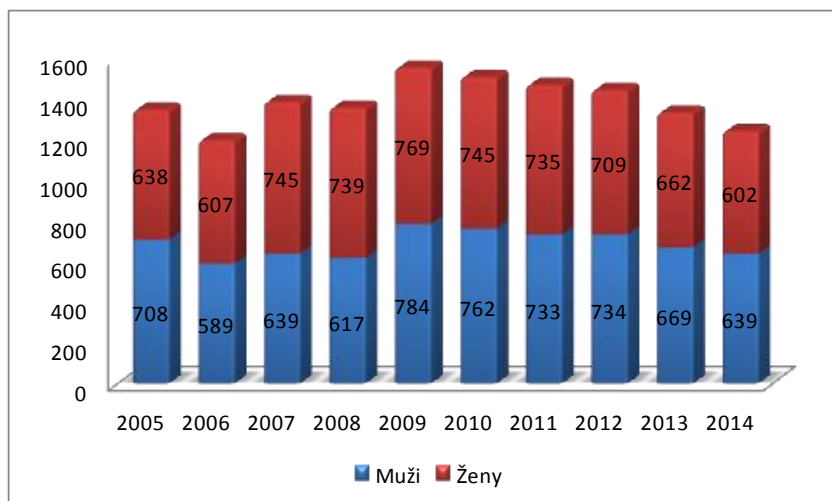
Zdroj: www.finstat.sk

TRH PRÁCE, NEZAMESTNANOSŤ

Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie v meste Tornaľa bol 1241 v roku 2014, z toho 639 mužov a 602 žien.

Tab.: Počet uchádzačov o zamestnanie v meste za obdobie 2005-2014

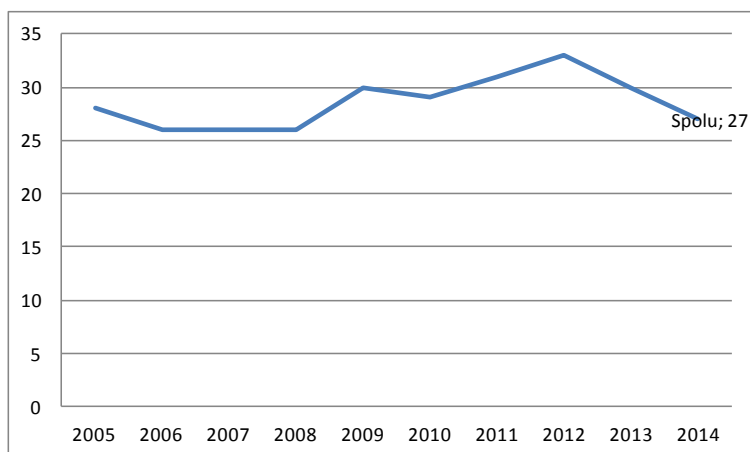
Program rozvoja mesta

Zdroj: ŠÚ SR

Okrese Revúca patrí dlhodobo k okresom s vysokou nezamestnanosťou na Slovensku. V okrese Revúca bola evidovaná nezamestnanosť 27% v roku 2014, za posledné tri roky klesala z 33% v roku 2012.

Tab.: Miera evidovanej nezamestnanosti za obdobie 2005-2014 v okrese Revúca

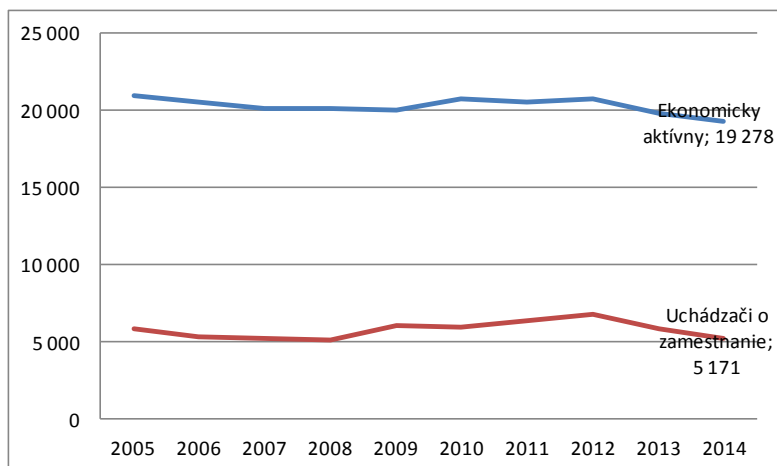

Zdroj: ŠÚ SR

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Revúca sa pohybuje dlhodobo okolo 20 000, v poslednom roku 2014 sledovaného obdobia to bolo 19 278 obyvateľov. Delenie podľa pohlavia ukazuje, že ekonomicky aktívnych mužov bolo v každom roku viac, v roku 2014 bolo 10 228 mužov a 9 050 žien, čiže pomer bol 53:47 v prospech mužov. Disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie v sledovanom období 2005-2014 kopíruje mieru dlhodobej nezamestnanosti, za posledné tri roky klesol, v roku 2014 to bolo 5171 uchádzačov o zamestnanie, z toho bolo 2694 mužov a 2477 žien.

Tab.: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo a disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie v rokoch 2005-2014 v okrese Revúca

Program rozvoja mesta

Zdroj: ŠÚ SR

OBČIANSKA VYBAVENOSŤ

Podľa Územného plánu je územie mesta členené na tri sídelné obvody:

1. Tornaľa
2. Behynce
3. Starňa

a 16 urbanistických obvodov:

1. Tornaľa – stred
2. Tornaľa – západ
3. Tornaľa – športový areál
4. Tornaľa – sever
5. Odevné závody
6. Komunálny priemysel
7. Tornaľa - Juh
8. Priemyselný obvod
9. Králik
10. Kúpalisko
11. Pri Slanej
12. Pod vinicami
13. Pustý vrch
14. Železné
15. Behynce
16. Starňa

Medzi objekty občianskej vybavenosti patria rôzne predajne, obchodné centrá, reštaurácie, kiná, kultúrne strediská, nemocnice, lekárne, zdravotné zariadenia, školy, internáty, prevádzkové budovy železničnej a autobusovej dopravy a podobné objekty.

Podľa ich využitia môžeme objekty občianskej vybavenosti rozčleniť na:

- Administratívne stavby
- Stavby pre výchovu a vzdelanie
- Stavby pre obchod a služby
- Stavby cestovného ruchu a verejného stravovania
- Športové a telovýchovné stavby

- Zdravotnícke stavby
- Stavby s kultúrnym využitím

Verejná správa

Mestský úrad je situovaný v obvode Tornaľa na Mierovej ulici v architektonicky hodnotnej budove z roku 1928. V meste je sídlo Obvodného oddelenia Policajného zboru v obvode Tornaľa na Letnej ulici č. 6. V rovnakom obvode majú sídlo viaceré banky, peňažné ústavy a Slovenská pošta.

Výchova a vzdelanie

V najväčšej mestskej časti Tornaľa sa nachádza Materská škola - Óvoda na Školskej ulici, Základná škola P.J.Šafárika na Škultétyho ulici, Gymnázium na Hurbanovej ulici a Stredná odborná škola – Szakközépiskola na Šafárikovej ulici. V obvode Starňa sa nachádza Materská škola na Rožňavskej ulici a v obvode Králik Materská škola – Óvoda na ulici Pri majeri a Základná škola F- Kazinczyho na Mierovej ulici.

Obchod a služby

Vo všetkých územných obvodoch sa nachádzajú objekty s obchodmi a službami, najviac v obvode Tornaľa.

Cestovný ruch a stravovanie

Ubytovanie v meste ponúka napr. penzión Zelený dom na Mierovej ulici v obvode Tornaľa, apartmány sezónne v areáli kúpaliska, ale tiež súkromné osoby. Stravovacie služby ponúka viac ako 20 podnikateľských subjektov.

Šport a telovýchova

Najväčší športový areál je v obvode Tornaľa v severnej časti. Športové funkcie sú aj v areáli kúpaliska.

Zdravotníctvo

Poliklinika sa nachádza na ulici Kollárovej v obvode Tornaľa, zdravotné služby ponúka viacero súkromných lekárov a firiem.

Kultúra

V meste sa nachádzajú 3 kaštiele, v Tornali, Behynciach aj v Starni, ktoré sú kultúrnymi pamiatkami, 2 kúrie, z ktorých jedna je kultúrnou pamiatkou (na Mierovej ulici v obvode Tornaľa), 4 kostoly, z toho 2 kostoly reformovanej cirkvi, z ktorých jeden je v obvode Tornaľa a druhý v obvode Behynce, kostol katolíckej cirkvi v obvode Tornaľa a kostol evanjelickej cirkvi tiež v obvode Tornaľa. Mesto má kultúrny dom, kino, amfiteáter a dom smútku.

DOMOVÝ A BYTOVÝ FOND

Podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 bolo v meste Tornaľa 1507 domov. Obývaných domov bolo 1308, čo je 86,79%, Počet bytov bol 2755, z toho obývaných bolo 2493, čo je 90,49%. Najväčší podiel majú trojizbové byty – je ich

1058, t.j. 42,44% zo všetkých obývaných bytov. Nasledujú päť a viac izbové byty, ktorých je 494 t.j. 19,82%. Počet štvorizbových bytov je 416 čo je 16,69% a počet dvojizbových bytov je 383 t.j. 15,36% zo všetkých obývaných bytov.

Tab.: Domový a bytový fond mesta Tornaľa

Domy spolu	1507	Byty spolu	2755
Podľa obývanosti		Podľa obývanosti	
Obývané	1308		2493
Neobývané	189		198
Nezistené	10		64
Podľa typu		Obývané byty podľa počtu obytných miestností	
Rodinné domy	1148	1	126
Bytové domy	95	2	383
Iné	10	3	1058
		4	416
		5+	494

Zdroj: SODB 2011

Najviac domov a bytov je v súkromnom vlastníctve, mesto vlastní len 15 domov a 36 mestských bytov. Najviac domov – až 828 bolo postavených v období 1946-1990, po roku 2001 bolo v meste postavených 18 domov, t.j. len 1,38% (SR 6,6%).

Tab.: Štruktúra obývaných domov a bytov podľa formy vlastníctva, obdobia výstavby a veľkosti obytnej plochy miestností

Domy spolu	1308	Byty spolu	2493
Podľa formy vlastníctva		Podľa formy vlastníctva	
Fyzické osoby	1101	Vlastné byty v bytových domoch	877
Štát	4	Byty vo vlastných RD	1034
Mesto	15	Obečné byty	36
Iná právnická osoba	5	Družstevné byty	236
Kombinácia vlastníkov	81	Iné	201
Iné	3		
Podľa obdobia výstavby		Podľa veľkosti obytnej plochy miestností v m²	
Do roku 1945	275	Do 40	274
1946-1990	828	40-80	1637
1991-2000	51	81-100	268

2001 a neskôr	18	100+	298
----------------------	----	------	-----

Zdroj: SODB 2011

Kvalita bytového fondu je veľmi dobrá, počet bytov I. kategórie bol pri sčítaní 1755 bytov t.j. 70,8% a II. kategórie 392 t.j. 15,8%.

Tab.: Obývané byty v domovom fonde podľa typu domu a kategórie bytu

Typ domu	I.	II.	III.	IV.	Nezistené	Spolu
RD samostatné	652	250	28	101	52	1083
RD dvojdomy	55	10	0	16	1	82
RD radové domy	42	5	0	3	0	50
Bytové domy	949	102	4	53	45	1153
Nezistený	56	25	5	10	13	109
Ostatné	1	0	0	0	1	2
Spolu	1755	392	37	183	112	2479

Zdroj: SODB 2011

78% obývaných bytov uviedlo v sčítaní že vlastní mobilný telefón, osobný počítač 45,6%, osobné auto 41%. Pripojenie na telefónnu linku má 34,8% obývaných bytov a pripojenie na internet 45,7%.

Tab.: Typ vybavenia bytov

Typ vybavenia	Obývané byty v RD	%	SR %	Obývané byty v BD	%	SR %	Spolu	%
Mobilný telefón	928	76,4	77,1	918	79,6	76	1846	78,0
Osobný počítač/notebook	531	43,7	49,4	548	47,5	52,2	1079	45,6
Osobné auto	572	47,1	55	398	34,5	44,4	970	41,0
Pripojenie na pevnú telefónnu linku	468	38,5	45,1	355	30,8	40,3	823	34,8
Pripojenie na internet	527	43,4	46,2	555	48,1	49,9	1082	45,7
Spolu	1215			1153			2368	

Zdroj: SODB 2011

FINANČNÁ ANALÝZA

ANALÝZA ROZPOČTU MESTA

Rozvoj mesta Tornaľa je financovaný z viacerých zdrojov. Hlavným zdrojom je rozpočet mesta, štátny rozpočet, rozpočet Banskobystrického samosprávneho kraja. Doplnkovým zdrojom sú Európske štrukturálne a investičné fondy a finančné zdroje komunitárnych programov EÚ.

Tab.: Rozpočet mesta Tornaľa

	2012	2013	2014
Bežný rozpočet			
Bežné príjmy	4 747 864	5 170 149	5 381 582
Bežné výdavky	2 198 030	2 291 617	2 363 760
Príjmy RO	85 762	87 826	72 431
Výdavky RO	2 458 320	2 778 019	2 832 769
Prebytok/schodok BR	177 276	188 339	257 484
Kapitálový rozpočet			
Kapitálové príjmy	1 091 695	674 421	503 669
Kapitálové výdavky	718 963	847 609	724 075
Prebytok/schodok KR	372 732	-173 188	-220 406
Finančné operácie			
Príjmové finančné operácie	326 381	224 401	305 016
Výdavkové finančné operácie	748 237	113 412	161 639
Bilancia FO	-421 856	110 989	143 377
Bilancia			
Príjmy celkom	6 251 702	6 156 797	6 262 698
Výdavky celkom	6 123 550	6 030 657	6 082 244
Bilancia rozpoču	128 152	126 140	180 454
Úprava v zmysle Zákona č. 583/2004 Z.z.	-101 433	-19 406	-29 116
Bilancia celkom	26 719	106 734	151 338
Záväzky	2012	2013	2014
rezervy	234 237	165 068	17 402
dlhodobé záväzky	9 800	9 108	175 960
krátkodobé záväzky	1 405 094	583 068	514 566
bankové úvery a výpomoci	2 650 981	2 635 141	2 474 622
Celkom	4 326 045	3 416 513	3 211 228
Pohľadávky (brutto)	2012	2013	2014
dlhodobé	0	0	0
krátkodobé	425 181	433 633	444 531
Celkom	425 181	433 633	444 531

Program rozvoja mesta

Neobežný majetok (netto)	2012	2013	2014
dlhodobý nehmotný majetok	2 880	1 442	306
dlhodobý hmotný majetok	19 829 661	19 057 323	18 630 363
dlhodobý finančný majetok	1 534 454	1 534 455	1 564 878
Celkom	21 366 995	20 593 219	20 195 548

Zdroj: MsÚ

Tab.: Programový rozpočet mesta Tornaľa

	Bežné výdavky	2012	2013	2014
1	Plánovanie, manažment a kontrol	11 505	15 985	16 868
2	Propagácia a marketing	9 146	7 625	7 756
3	Interné služby mesta	128 902	179 043	230 937
4	Služby občanom	36 439	35 162	64 043
5	Bezpečnosť, právo a poriadok	6 629	5 023	3 404
6	Odpadové hospodárstvo	244 495	236 566	218 809
7	Doprava	0	0	0
8	Pozemné komunikácie	79 554	83 198	92 690
9	Vzdelávanie	2 912 017	3 235 104	3 295 269
10	Kultúra	84 905	90 191	102 915
11	Šport	26 700	22 500	24 500
12	Prostredie pre život	89 206	106 727	110 909
13	Bývanie	2 070	5 436	4 187
14	Sociálne služby	219 849	191 783	226 143
15	Podporná činnosť	804 933	855 294	798 099
	Spolu	4 656 350	5 069 637	5 196 529

Zdroj: Záverečné účty mesta Tornaľa

Mesto Tornaľa hospodári za posledné tri roky s prebytkami v roku 2012 malo prebytok 26 719 euro, v roku 2013 to bolo 106 734 euro a v roku 2014 to bolo 151 338 euro.

Mesto má záväzky voči bankám vo výške 2 474 622 euro k 31.12.2014, čo je 43,1 % z bežných príjmov roku 2013. Dlhodobé záväzky má mesto k 31.12.2014 vo výške 175 960 euro. Za posledné tri roky tieto záväzky klesajú, oproti stavu ku 31.12.2012, kedy boli vo výške 4 326 045 euro klesli o cca 26%. Neobežný majetok je vo výške 20 195 548 euro.

Mesto je finančne na dobrej ceste, aby mohlo v budúcnosti dofinancovať svoje rozvojové projekty.

STAV PROJEKTOVEJ PRIPRAVENOSTI INVESTÍCIÍ

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené pripravované investície mesta spolu s predpokladaným investičným nákladom a stavom pripravenosti projektovej dokumentácie.

Tab.: Súpis budúcich možných investícií mesta Tornaľa

	Investícia	Odhadovaný rozpočtový náklad v €
1	Cintorín Behynce (spevnené plochy)	16 000
2	Cintorín Starňa (spevnené plochy)	16 000
3	Rekonštrukcia hlavného námestia časť autobusovej zastávky	125 000
4	Rekonštrukcia budovy ZUŠ	20 000
5	Rekonštrukcia budovy MŠ Školská (prepojovacia chodba a zvyšovanie energetickej náročnosti)	20 000
6	Rekonštrukcia budovy MsÚ	426 000
7	Rekonštrukcia zariadenia na osobnú hygienu na plážovom kúpalisku	15 980
8	Vytvorenie parkovacích miest na Sídliisko Škultétyho	5 000
9	Výstavba miesta poslednej rozlúčky v Starni – II. etapa	60 000
10	Autobusová zastávka	300 000
11	Revitalizácia Sídliiska Stred	300 000
12	Modernizácia verejného osvetlenia	10 000
13	Rekonštrukcia objektu MŠ Školská	200 000
14	Rekonštrukcia objektu MŠ Pri Majeri	50 000
15	Rekonštrukcia budovy Domu smútku ul. Cintorínska:	120 000
16	Rekonštrukcia budovy Mestského kultúrneho strediska	350 000
17	Rekonštrukcia miestnych komunikácií	500 000
	Spolu	2 376 980

Zdroj: MsÚ Tornaľa

5. SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY

Sociálnej práci v meste sa venuje samospráva mesta, vyšší územný celok, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, školské zariadenia a Obvodný úrad Banská Bystrica. V oblasti sociálnej práce vyvíjajú činnosť aj mimovládne organizácie poskytujúce sociálne služby. Sociálna poisťovňa nemá v meste Tornaľa pobočku. Zo zdravotných poisťovní je v meste pobočka len Všeobecnej zdravotnej poisťovne.

Medzi hlavné zariadenia poskytujúce sociálne služby patria:

- Detský domov
- Doliečovacie stredisko Starňa

- Reedukačný ústav
- Domov dôchodcov

V zmysle zákona o sociálnych službách mesto Tornaľa zabezpečuje opatrovateľskú službu. Domov dôchodcov a Domov sociálnych služieb so sídlom v Tornali je v zriaďovateľskej pôsobnosti BBSK. Od 1. júla 2011 je zriaďovateľom detského domova Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny.

Detský domov sídli v bývalej kúrii Tornallyayho. V súčasnosti je kapacita domova 70 detí. Detský domov zriaďuje sieť samostatných výchovných skupín a sieť profesionálnych rodín ako svoje organizačné súčasti. Detský domov Tornaľa poskytuje starostlivosť nahrádzajúcu prirodzené rodinné prostredie formou celoročného pobytu pre deti od 0 do 18 rokov ich veku a ďalej až do osamostatnenia najdlhšie však do dovŕšenia 25 rokov veku.

Komplexné zdravotné služby v meste poskytuje poliklinika. Okrem toho v centre mesta sa nachádza neštátne, zdravotnícke zariadenie prevádzkované spoločnosťou Diadém, s.r.o. V súčasnosti pre nedostatok odborných lekárov v Tornali musia obyvatelia mesta za zdravotnou starostlivosťou dochádzať desiatky kilometrov do okolitých okresných miest. V miestnej časti Starňa je doliečovací lôžkový oddelenie. V meste sú 4 lekárne.

Podrobný popis stavu a koncepciu rozvoja sociálnych služieb obsahuje „Komunitný plán sociálnych služieb mesta Tornaľa“, ktorý bol spracovaný (2012) v súlade s národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb s ohľadom na miestne špecifiká a potreby a PHSR na obdobie 2007 až 2013.

VZDELÁVANIE

V súčasnosti výchovu a vzdelávanie detí v meste poskytuje:

- ZŠ Ferenc Kazinczyho s vyučovacím jazykom maďarským
- ZŠ Pavla Jozefa Šafárika s vyučovacím jazykom slovenským
- Materské školy na ul. Školskej, Pri Majeri a v mestskej časti Starňa
- Spojená škola internátna
- Stredná odborná škola - Szakközépiskola

Na mimoškolské aktivity sú zriadené: základná umelecká škola a centrum voľného času. 4 materské školy, 2 základné školy, 1 umelecká škola a Centrum voľného času majú v súčasnosti tieto kapacity:.

Dve základné školy v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Základná škola Pavla Jozefa Šafárika s vyučovacím jazykom slovenským má počet žiakov cca 470 a Základná škola Ferenc Kazinczyho s vyučovacím jazykom maďarským má počet žiakov cca 800.

Tab.: Porovnanie ZŠ P.J.Šafárika s priemerom SR v rámci Testovania 9 v rokoch 2013-2015

Školský rok	2012/2013			2013/2014			2014/2015		
Predmet	ZŠ	SR	Rozdiel	ZŠ	SR	Rozdiel	ZŠ	SR	Rozdiel
Slovenský jazyk a literatúra	58,8	67,6	-8,7	47,4	62,1	-14,6	51,3	62,6	-11,3
Matematika	59,5	60,1	-0,6	48,4	54,7	-6,3	42,9	52,7	-9,8

Zdroj: NUCEM

Tab.: Porovnanie ZŠ s VJM Ferenca Kazinczyho s priemerom SR v rámci Testovania 9 v rokoch 2013-2015

Školský rok	2012/2013			2013/2014			2014/2015		
Predmet	ZŠ	SR	Rozdiel	ZŠ	SR	Rozdiel	ZŠ	SR	Rozdiel
Maďarský jazyk a literatúra	57,2	62,8	-5,56	50,8	56,3	-5,5	70,2	63,8	6,4
Matematika	48,8	60,1	-11,2	44,5	54,7	-10,2	51,8	52,7	-0,9

Zdroj: NUCEM

V podmienkach mesta Tornaľa dotácia poskytovaná základným školám v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta je nedostatočná napr. školské jedálne pri základných školách, ktoré majú približne 1 500 stravníkov, sú v nevyhovujúcom technickom stave. Samospráva pritom nemá financie na ich modernizovanie.

V Tornali sa nachádza aj gymnázium a osemročné gymnázium, tiež dve učilištia. Predškolská výchova zabezpečovaná v troch materských školách je v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta. Základná umelecká škola a centrum voľného času sú tiež v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta. Kapacity v materských školách predstavujú v súčasnosti tieto počty

Materská škola	Počet tried	Počet detí
Dr. Töröka	2	35
Školská	6	112
Pri majeri	2	39
Starňa	1	23
Spolu:	11	209

Kvalitatívna stránka ľudského potenciálu hodnotená indexom vzdelanosti vykazuje oproti celoslovenskému priemeru (51%) nižšiu hodnotu (43,27 %). Uvedený nepriaznivý stav vyjadrený prostredníctvom indexu vzdelanosti je z časti ovplyvnený menšou možnosťou štúdia na stredných školách v meste, absenciou I. a II. stupňa vysokoškolského vzdelania v meste a demografickým zložením, hlavne je tu vysoký podiel obyvateľov marginalizovaných skupín, ktorí nejavia záujem o vzdelávanie sa. Je to napriek tomu, že existuje dotácia na podporu výchovy k plneniu školských povinností

dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením v školách a školských zariadeniach so sídlom v meste.

KULTÚRA

KULTÚRNE DEDIČSTVO

Medzi hlavné historické pamiatky patria kostol z 15. storočia, kúria rodiny Tornallyayovcov, a baroková socha Sv. Jána Nepomuckého v Králiku.

V Tornali sa nachádza až päť kostolov. Reformovaný kostol z 15. storočia sa nachádza vedľa niekdajšej kúrie Tornallyayovcov (dnešný detský domov) a reformovaný kostol z 18. storočia, ktorý sa nachádza v mestskej časti Králik. Rímskokatolícky kostol z roku 1931 sa nachádza pri základnej škole s vyučovacím jazykom slovenským a neďaleko neho sa nachádza aj evanjelický kostol z 30-tych rokov 20. storočia.

Kostol Reformovanej cirkvi v Tornali má približne 500 rokov. Bol vybudovaný ešte v časoch pred reformáciou. Počas renovácie boli zistené na viacerých miestach čitateľné nápisy s gotickými písmenami a zlomky freskových malieb. Je tu maľovaný drevený strop z r. 1768.

Rímskokatolícky kostol v Tornali je postavený zo zbierok v roku 1930. Vo veži sa nachádzajú dva zvony z roku 1932. Kostol je postavený v neogotickom slohu. V roku 2005 sa začalo s rozsiahlou rekonštrukciou kostola. V kostole sa počas týždňa a v nedeľu konajú bohoslužby v slovenskom aj maďarskom jazyku. Kostol je situovaný v zeleni parku kostolného námestia, spoločne s kostolom evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Jeden až dva krát v roku sa veriaci stretávajú na ekumenických bohoslužbách v týchto chrámoch.

V meste sú ďalšie pozoruhodné historické objekty a klasicistické panské kúrie zo 17. a 19. storočia. Ako výber možno uviesť:

- kaštieľ Starňa (2. polovica 19.st) – stav vyhovujúci
- kaštieľ v Behynciach (50. Roky 18.st) – dezolátny stav
- ľudový dom a sýpka na Šafárikovej ulici
- meštiacky dom a budova Mestského úradu na Hlavnom námestí
- kúria neoklasicistická (hospodárska budova, knižnica, hrobky)
- kúria pri Dobšinského ulici (Výchovný ústav)
- klasická kúria Mikšu - Moesz s parkom Králik
- sídlo okresného úradu (dnes internát)
- katastrálny mernický úrad (dnes gymnázium) 1928
- mlyn pri železnici

Ďalší potenciál mesta tvoria aleje a parky:

V mestskom parku *Zoltánka* sa uskutočňujú rôzne športové a kultúrne podujatia. V parku sa nachádzajú takmer tristoročné platany. Zoltánka je triviálny názov parku patriaci kaštieľu, ktorého majiteľom bol v minulosti rod Tornallyayovcov. Okrem parku Zoltánka sa v meste nachádzajú parky aj na Hlavnom námestí a na Kostolnom námestí.

- park Králik, pri výchovnom ústave (19. stor.) – narušený stav
- park v Behynciach pri kaštieli č. 163 (18. stor.) – narušený stav
- cintoríny pri kostole reformovanej cirkvi, v priemyselnej zóne (aj židovský), Behynce
- aleja pagaštanov ku kaštieľu Starňa, Višňová ul., Bottova ul., Komenského

MESTSKÉ KULTÚRNE STREDISKO

Spoločenský a kultúrny život v obci zabezpečuje Mestské kultúrne stredisko (príspevková organizácia). Spoločenské a kultúrne aktivity, ktoré sú v meste pravidelne organizované

Názov aktivity	Dátum organizovania
Dni mesta Tornaľa	Začiatok mesiaca október
Mestské trhy	Apríl, október, december
Kráľické dni, otvorenie letnej sezóny pri plážovom kúpalisku	Začiatok mesiaca júl
Vatra v mestskej časti Starňa	Začiatok mája
Dni maďarskej kultúry	Január
Tornaľské kultúrne leto	Od apríla do októbra
Deň matiek	máj
Medzinárodný zraz motorkárov	jún
Deň tradícií – medzinárodný folklórny festival	október

Ďalej tu pôsobia: Oblastný výbor a Základná organizácia Maďarského spoločenského a kultúrneho zväzu na Slovensku Csemadok, mestská organizácia Matice slovenskej, Rákócziho združenie, Galéria, Vtáčia sála, SZPB, ZO Zväzu chovateľov poštových holubov a ďalšie. Pôsobia tu tiež kluby, divadelné a hudobné skupiny a ďalšie.

- Divadlo „Bud’ alebo“ pri OZ Pro Gemer
- Divadelná skupina žiakov ZŠ F. Kazincyho
- Magic in dance pri CVČ v Tornali
- Zmiešaný spevokol Csemadok
- Hudobná skupina UNICUM
- Hudobná skupina – tradície cigánov

V meste sú dostupné zariadenia spoločenského a kultúrneho života Kultúrny dom Knižnica, kino Mladosť. Stála expozícia obsahuje historické a etnologické expozície podchycujúce život obyvateľov Južného Gemera. Sú tu tiež archeologické nálezy: sídliska otomanskej kultúry zo staršej doby bronzovej, popolnicové pohrebisko pilinskej kultúry zo staršej a mladšej doby bronzovej.

Podrobný popis stavu, problémov a ďalších aktivít obsahuje dokument „Strategický plán MsKS“ (aktualizovaný 09/2015), ktorý bol vypracovaný na rozvoj Mestského kultúrneho strediska v Tornali. Opiera sa o štatút MsKS, vychádza z doterajšej činnosti tejto organizácie a dlhodobých skúseností. Tento strategický MsKS plán zohľadňuje aj potreby obyvateľov Tornale, ale i obyvateľov celého regiónu.

ŠPORT A AKTÍVNY ODDYCH OBYVATEĽOV

ŠPORTOVÉ KLUBY V MESTE

Na poli športu Tornaľčania vynikajú predovšetkým vo futbale, ale v posledných rokoch je na vysokej úrovni aj stolný tenis a šach. Medzi hlavné evidované kluby patria:

- Futbalový klub mesta Tornaľa
- Go klub 007
- Nohejbalový klub Tornaľa,
- Športový klub SAG Tornaľa, Škultétyho
- Športový klub TEMPO TORNAĽA, o.z., Štúrova 24

Hlavné športové zariadenia sú telocvičňa a mestské športové centrum reprezentované futbalovým ihriskom bolo postavené koncom 70-tych rokov. Pre deti a študentov s prístupom pre širokú verejnosť bolo vybudované multifunkčné ihrisko a rekonštruované ihrisko pri Materskej škole.

Aktívny oddych obyvateľov

Územie mesta okrem parkov poskytuje optimálne podmienky aj pre vidiecku a poznávaciu turistiku (náučné chodníky, Gotická cesta). V rieke Slaná sú možnosti rybolovu. Letným centrom mesta je plážové kúpalisko Morské oko s možnosťou potápania do hĺbky 40 m.

Plážové kúpalisko je v mestskej časti Králik a rozprestiera sa na ploche takmer dvoch hektárov. Umelo vytvorená vodná plocha je napúšťaná vodou z dvoch zdrojov, z morského oka, ktoré sa nachádza v hĺbke približne 40 metrov a z vrtu minerálnej vody v hĺbke 155 m. Vodná plocha má rozlohu cca 15 000 m².

Súčasťou areálu kúpaliska je 50 m bazén, ihriská na tenis, volejbal, stravovacie zariadenia, autocamping, parkoviská a pitné pramene minerálnej vody ľudovo nazývanej Štavica. Počas letnej turistickej sezóny je atrakciou areálu lunapark.

Kúpalisko ponúka návštevníkom vodu s obsahom minerálov. V prevádzke je už od roku 1969. Potápači poznajú jaskyňu Morské oko najmä z minulosti. Po zmene zákona o ochrane prírody sa však všetky jaskyne stali prírodnými pamiatkami (vodná zatopená jaskyňa). Samospráve sa podarilo zaradiť lokalitu do zoznamu sprístupnených jaskýň. Morské oko je osemnástou oficiálne sprístupnenou jaskyňou na Slovensku. "Vodná priepasť nie je sprístupnená pre bežných turistov, prístup do nej majú len potápači

6. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

ZÁSOBOVANIE PITNOU VODOU A ODVÁDZANIE ODPADOVÝCH VÔD

- Vodovodná sieť je v meste vybudovaná takmer v plnom rozsahu. V meste je napojených na spoločný zdroj vody 67,44 % domácností, z vlastného zdroja 22,17 %, mimo bytu/domu 2,49 % a nenapojených je 1,77 % domácností.
- Kanalizácia. V meste Tornaľa je vybudovaná jednotná kanalizačná sieť len čiastočne na 60 – 70 %. Odpadové vody sú odvádzané do rieky Slaná bez čistenia. Hlavnou prioritou v oblasti ochrany životného prostredia je dobudovanie kanalizačnej siete s možnosťou napojenia aj mestských častí (Behynce a Starňa) a vybudovanie čistiarne odpadových vôd.

Výstavba mestskej kanalizácie a čističky odpadových vôd je najdôležitejšou úlohou v nasledujúcom období. Je to realizácia už rozbehnutého projektu.

V tomto regióne sa nachádzajú 2 skupinové vodovody (SKV Tornaľa a V Chanava) a 7 vodovodov jednotlivých. Ako zdroje vody slúžia miestne podzemné vody. Predovšetkým z významnejších zdrojov sú to vrt v oblasti:

- Strelnice (25,3 l /sec),
- studne pri Behynciach (30-50 l/ sec) a
- studne v oblasti Chanava (20-25 ls-1).

Ostatní obyvatelia sú zásobovaní pitnou vodou z vlastných studní, alebo miestnych drobných výverov. Kvalita vody je ovplyvnená výskytom Fe a Mn, ako aj síranov a amoniakom, čo úzko súvisí s poľnohospodárskou činnosťou v danej oblasti.

Bilančná charakteristika pre región podľa VPP Slanej:

Rok	1990	2000	2015	2030
Potreby v l/s	73,99	117,27	120,23	145,34
Kapacita zdrojov v l/s	65,3	88,3	88,3	88,3
Bilancia v l/s	- 8,69	- 51,97	- 54,93	- 80,04

Podľa VPP Slaná sa v súčasnosti nenachádzajú v regióne ďalšie výdatné vodné zdroje vhodné pre pitné účely, ktoré by vykryli deficit vo vodných zdrojoch. Zásobovanie regiónu v budúcnosti je uvažované prevzatím vody z iného regiónu (VN Klenovec) pre južnú časť regiónu od Tornale smerom dole. Severná časť má byť zásobovaná z vlastných zdrojov pitnej vody a to VDZ Strelnice.

V súčasnosti sú na vodovodnú sieť napojené priemyselné podniky. Úžitková voda vo všetkých priemyselných podnikoch je riešená prívodom z vlastných studní a vrtov z miestnych zdrojov. Pre novovznikajúcu priemyselnú zónu je možnosť privádzať úžitkovú vodu z toku Slaná, ktorá by bola privádzaná do zóny prečerpávaním.

V území je kanalizačná sieť vybudovaná len čiastočne. Má ju vybudovanú len mesto Tornaľa. V súčasnosti je vyústená priamo do toku Slaná bez čistenia. Na budovanú ČOV okrem mesta budú napojené aj ostatné obvody. Pritom je potrebné brať v úvahu potreby domácnosti, podnikov a rekreačných oblastí. Dobudovať jednotnú kanalizáciu (splaškovú aj dažďovú) mesta v súlade s PÚ "Šafárikovo, kanalizácia a ČOV" je cieľom už od r. 1988.

INFORMAČNO-KOMUNIKAČNÉ SYSTÉMY

Mesto má vybudované všetky základné informačné a komunikačné systémy (telefónny rozvod, miestny rozhlas a internet). Všetky systémy však vyžadujú modernizáciu. V centre pozornosti v súčasnosti je modernizácia miestneho rozhlasu.

Univerzálne výrazné pozitívne pôsobenie IKT na fungovanie spoločnosti je dané tým, že rozširujú a zrýchľujú toky informácií pri súčasnej minimalizácii nákladov s tým spojených, čo je jeden z kľúčových predpokladov utvárania znalostnej ekonomiky a spoločnosti.

Tento potenciál sa však nemôže naplno rozvinúť bez dostatočného prístupu k rýchlemu internetu, online obsahu, výskumu a príslušných zručností. Informatizácia umožňuje občanom prístup k informačným zdrojom potrebným pre ich občiansky, odborný a kultúrny rozvoj a efektívnu účasť na správe vecí verejných. Prispieva k zvýšeniu účinnosti štátnej správy a samosprávy a k zjednodušeniu administratívno-právnych záležitostí a vytvára tak priaznivejšie podnikateľské prostredie pre podnikovú sféru.

Pre výkon správy (najmä v rámci služieb verejnej správy) je charakteristické, že procesy jeho realizácie na jednotlivých úsekoch správy sú relatívne unifikované, upravené príslušnými predpismi a sú aplikované v rámci celej štruktúry verejnej správy. Tieto procesy možno rozdeliť na:

- administratívne
- správne
- rozhodovacie
- riadiace
- normotvorba

Väčšina súčasne prevádzkovaných informačných systémov čiastočne pokrýva iba procesy správne a rozhodovacie, resp. ich rôznym spôsobom podporuje. Prakticky žiadny informačný systém nepokrýva všetkých päť skupín procesov výkonu správy. V úrovni digitalizácie úsekov správy sú medzi jednotlivými subjektmi veľké rozdiely a služby sú poskytované na veľmi rozdielnej technologickej aj obsahovej úrovni.

Samospráva mesta Tornaľa nesmie podceňiť význam informačných technológií ako základného prvku ekonomického rozvoja a rozvoja ľudských zdrojov v meste. Nakoniec

aj v PHSR (1/2007) mesta na obdobie 2007 až 2013 je definovaný špecifický cieľ 1.7 „Budovanie informačnej spoločnosti na mestskej úrovni“.

Informatizácia územnej samosprávy bude pokračovať vo viacerých smeroch aj v programovom období 2014 – 2020. Úlohou samosprávy mesta Tornaľa v ďalšom období je zabezpečenie technických podmienok pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožniť obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvoriť vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-gov, e-vote, e-services, ...). Umožniť obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.

Informačno-komunikačné technológie sú ideálnym nástrojom na zvýšenie transparentnosti rozhodovania samospráv, zjednodušenie komunikácie s občanmi, a tým i na zvýšenie ich účasti na rozhodovaní. Táto oblasť zahŕňa aktivity ako elektronické dotazníky, ankety, diskusné fóra a pod. Zvýšenie efektívnosti a účinnosti fungovania samosprávy prostredníctvom IKT sa najvýraznejšie prejaví pri postupnom implementovaní elektronických služieb verejnosti. Zavedenie princípov eGovernmentu, smerujúcich ku konceptu riešenia životných udalostí, bude znamenať zásadný prínos pre občanov a podnikateľov.

7 SWOT ANALÝZA

Táto analýza vznikla na základe diskusií na rokovaníach riadiaceho tímu a odborných pracovných skupín. Silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia sú uvedené v nasledujúcich prehľadoch. Po nich je uvedená matica vzájomných vzťahov silných stránok a príležitostí.

Silné stránky

- S1 blízkosť štátnej hranice s MR
- S2 dobrý potenciál pre rozvoj cestovného ruchu
- S3 vybudované partnerstvá pre rozvoj mesta
- S4 vysoký počet obyvateľov v predproduktívnom veku
- S5 vybudovaný priemyselný park
- S6 dobrý potenciál pre rozvoj poľnohospodárstva
- S7 nízka kriminalita v meste

Slabé stránky

- Vysoká nezamestnanosť a nedostatok pracovných príležitostí
- zlé administratívne členenie
- nedobudovaná technická infraštruktúra - kanalizácia
- zlý stav komunikácií
- nedobudovaná centrálna mestská zóna s nevhodne umiestnenou autobusovou zastávkou
- nedostatok zdravotných služieb
- zlý technický stav budov vo vlastníctve mesta

- nepostačujúca infraštruktúra pre športové aktivity
- chýbajúca politika systémového prístupu pre tvorbu pracovných príležitostí
- chýbajúca opatrovateľská služba
- nedostatok spojení verejnej hromadnej dopravy (autobusová, železničná)
- nedostatok parkovacích miest pri obytných domoch
- nízka kvalita ubytovacích a stravovacích služieb

Príležitosti

- P1 vysoký záujem obyvateľov o kultúru a šport
- P2 rozvoj cezhraničnej spolupráce
- P3 dopyt po nájomných sociálnych bytoch
- P4 vybudovanie komunitného centra
- P5 využitie finančných zdrojov Európskych štrukturálnych a investičných fondov na rozvojové projekty mesta v oblasti rozvoja cestovného ruchu, agroturistiky, revitalizácie poľnohospodárstva ap.

Ohrozenia

- nárast sociálne znevýhodnených obyvateľov
- zneužívanie sociálneho systému
- existencia čiernych skládok
- znižovanie kvality vzdelávania
- odliv kvalifikovaných ľudí z mesta

Tab.: matica vzájomných väzieb silných stránok a príležitostí SWOT analýzy

Zdroj: vlastné spracovanie

8 PROGRAMOVACIE OBDOBIE 2014-2020

V článku 174 Európskej zmluvy o fungovaní EU sa píše „na podporu harmonického rozvoja bude Únia rozvíjať a realizovať aktivity, vedúce ku posilneniu ekonomickej, sociálnej a teritoriálnej súdržnosti“. Na tomto základe je postavená hlavná stratégia EU Európa 2020, ktorá definuje rozvoj v troch líniách ako:

- Inteligentný - SMART
- Udržateľný - SUSTAINABLE
- Začleňujúci - INCLUSIVE

Celé programovacie obdobie je zacielené na témy, ktoré sú vyjadrené v 11 tematických cieľoch:

Tab.: Tematické ciele EU

	Tematický cieľ
--	-----------------------

1	Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií
2	Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality
3	Zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov
4	Podpora prechodu na nízko uhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch
5	Podpora prispôsobovania sa zmenám klímy, predchádzanie a riadenie rizika
6	Ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov
7	Podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach
8	Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily
9	Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe
10	Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania
11	Posilnenie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy

Zdroj: EK

Prvé tri tematické ciele 1-3 sa týkajú prvej rozvojovej línie - inteligentného rastu, ďalšie štyri tematické ciele 4-7 sú naplnením udržateľného rastu a posledné štyri tematické ciele 8-12 sa týkajú začleňujúceho rastu.

Táto štruktúra je premietnutá aj do Partnerskej dohody, ktorú Slovensko podpísalo s Európskou komisiou a ktorí rieši pravidlá a postupy pre využívanie Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre celé programovacie obdobie 2014-2020. Nové obdobie je charakterizované novou paradigmou, ktorá je známa ako „place-based development“, novými nástrojmi (IUI – Integrovaná územná investícia, MRVK – Miestny rozvoj vedený komunitou), zjednodušením administratívnych postupov, snahou o mobilizáciu lokálnych aktérov t.j. najmä miestnych samospráv a dôrazom na výsledky.

EURÓPSKE ŠTRUKTURÁLNE A INVESTIČNÉ FONDY

Na celé programovacie obdobie 201-2020 je v rozpočte Európskej únie vyčlenených 352 mld. € na tzv. kohéznú politiku, ktoré sú rozdelené v troch základných fondoch:

- Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR)
- Európsky sociálny fond (ESF)
- Kohézny fond (KF)

Regióny EU sú rozdelené na tri skupiny, pre ktoré je alokovaných:

• Menej rozvinuté región (< 75% priem. HDP)	182,2 mld. €
• Tranzitívne regióny (75 až 90% priem. HDP)	35,4 mld. €
• Viac rozvinuté regióny (> 90% HDP)	54,3 mld. €

Kohézny fond je určený primárne na vyrovňovanie rozdielov medzi členskými štátmi EU a regiónmi pre krajiny, ktorých HDP je menšie ako 90% priemeru EU v oblasti životného prostredia a dopravnej infraštruktúry.

Na európsku územnú spoluprácu t.j. cezhraničnú, nadnárodnú a medziregionálnu spoluprácu je v programovacom období 2014-2020 určených 10,2 mld. €.

Na základe Partnerskej dohody s Európskou komisiou bude Slovensko môcť využiť finančnú solidárnu pomoc členských štátov Európskej únie v programovacom období 2014-2020, ktorá sa bude realizovať cez deväť operačných programov. Ich zoznam aj s alokáciami je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tab.: Zoznam operačných programov na Slovensku s alokáciami pre programovacie obdobie 2014-2020

	Operačný program	Alokácia EU v mil. Euro
1	Výskum a inovácie	2 267
2	Infraštruktúra	3 967
3	Ľudské zdroje	2 205
4	Životné prostredie	3 138
5	IROP	1 754
6	Verejná správa	278
7	Technická pomoc	159
8	Program rozvoja vidieka	1 545
9	Rybné hospodárstvo	16
Spolu		15 329

Zdroj: web stránky centrálnych orgánov

Najdôležitejší operačný program pre miestnu samosprávu je Integrovaný operačný program (IROP), ktorého prioritné osi aj s prepojením na tematické ciele EU sú nasledovné:

Tab.: Prioritné osi IROP

	Prioritná os	Tematický cieľ	Alokácia EU v tis. euro
1	Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch	7	421 000
2	Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám	9,10	755 913
3	Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch	8	215 860
4	Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie	4,6	199 717
5	Miestny rozvoj vedený komunitou	9	100 000
6	Technická pomoc		62 000
	Spolu		1 754 490

ĎALŠIE FINANČNÉ ZDROJE

Ďalšími finančnými zdrojmi, o ktoré sa mesto pre účely svojho rozvoja môže uchádzať sú napr.: komunitárne programy EÚ, programy cezhraničnej spolupráce, program makro regionálnej Dunajskej stratégie.

Medzi komunitárne programy. Ktoré sú obľúbené na Slovensku a kde slovenské samosprávy sú vysoko úspešné je program

Európa pre občanov

Hlavné ciele programu sú:

- Prispievať k tomu, aby občania EÚ rozumeli Únii, jej histórii a rozmanitosti.
- posilňovať inštitúciu občianstva k Európskej únii a zlepšovať podmienky pre demokratickú a občiansku participáciu na úrovni EÚ.

Špecifické ciele programu sú:

- Zvyšovať povedomie o spoločnej európskej pamäti, histórii a hodnotách tak, aby sa sledoval hlavný cieľ EÚ, ktorým je presadzovať mier, jeho hodnoty a všeobecné blaho občanov EÚ a to podnecovaním debát, reflexií a rozvojom sietí.
- Podporovať demokratickú a občiansku participáciu občanov EÚ rozvíjaním chápania procesu tvorby politík na úrovni EÚ a podporovaním príležitostí pre spoločenskú a medzi kultúrnu výmenu a dobrovoľníctvo na úrovni EÚ.

Program má dve prioritné osi:

1. Európska pamäť (European Remembrance)
2. Podpora demokracie a občianska participácia (Democratic Engagement and Civic Participation)

Druhá os má tri opatrenia:

1. Družobné mestá (Town twining) max. 25 000 € na projekt
2. Siete partnerských miest (Networks of towns) max. 150 000 € na projekt
3. Projekty občianskej spoločnosti (Civil society projects) max. 150 000 € na projekt

V poslednom kole opatrenia družobných miest, ktorého termín odovzdania projektov bol 1. marec 2015 bolo úspešných 26 projektov zo Slovenska. Celkový rozpočet programu Európa pre občanov pre programovacie obdobie 2014-2020 je 185 468 000 €.

Maďarsko-slovenská cezhraničná spolupráca

Celkový rozpočet EU pre tento program na roky 2014-2020 je 183,3 mil. €. ³ Program má 5 prioritných osí, ktoré aj s alokáciami vrátane kofinančných zdrojov sú uvedené v:

Tab.: Prioritné osi

	Prioritná os	Rozpočet v €
1	Prírodné a kultúrne dedičstvo	76 974
2	Posilnenie cezhraničnej mobility	34 833

³ Zdroj: Slovakia-Hungary CBC Programme 2014-2020, Final Draft
Mesto Tornaľa

3	Podpora udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a podpora mobility za prácou	34 833
4	Posilnenie cezhraničnej spolupráce verejných orgánov a ľudí, žijúcich v hraničných oblastiach	25 666
5	Technická asistencia	10 998
	Spolu	183 305

Zdroj: SK-HU program cezhraničnej spolupráce

Dunajský nadnárodný program 2014-2020

Dunajská stratégia EÚ pokrýva 14 krajín - deväť krajín EÚ: Rakúsko, Bulharsko, Chorvátsko, Česko, Maďarsko, Nemecko – Bádensko-Württembersko a Bavorsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko) a päť štátov, ktoré nie sú členmi EÚ (Bosna a Hercegovina, Moldavsko, Čierna Hora, Srbsko a Ukrajina – 4 oblasti), pričom pozostáva zo 69 regiónov NUTS2.

Dunajská stratégia podporuje štyri prioritné oblasti:

Tab.: Piliere a prioritné oblasti programu Dunajskej stratégie

	Pilier	Priorita
1	<i>Prepojenie podunajskej oblasti</i>	1. zlepšiť mobilitu a multimodalitu (a) vnútrozemské vodné cesty (b) cestné, železničné a letecké spojenia 2. podporovať udržateľnejšie zdroje energií 3. podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi
2	<i>Ochrana životného prostredia</i>	4. obnoviť a udržať kvalitu vôd 5. riadiť riziká v oblasti životného prostredia 6. chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôd
3	<i>Rozvíjanie prosperity v podunajskej oblasti</i>	7. rozvíjať znalostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií 8. podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení 9. investovať do ľudí a zručností
4	<i>Posilnenie podunajskej oblasti</i>	10. zvýšiť inštitucionálnu kapacitu a spoluprácu 11. spolupracovať s cieľom podporiť bezpečnosť a riešiť organizovanú a závažnú trestnú činnosť

Zdroj.: Stratégia Európskej únie pre podunajskú oblasť

Program spolupráce s názvom Dunajský nadnárodný program 2014-2020, ktorý bol prijatý na implementáciu Dunajskej stratégie má štruktúru založenú na piatich prioritných osiach.

Tab.: Prioritné osi programu

	Prioritná os
1	Inovatívny a sociálne zodpovedný Dunajský región
2	Dunajský región zodpovedný voči životnému prostrediu a prírode
3	Lepšie prepojený a energeticky zodpovedný Dunajský región
4	Dobre spravovaný Dunajský región
5	Technická asistencia

Zdroj: Dunajský nadnárodný program 2014-2020

Celkový rozpočet Dunajského programu na celé programovacie obdobie 2014-2020 je 221 924 597 €.

9 VÍZIA ROZVOJA MESTA

Zastavenie hospodárskeho a sociálneho úpadku a príprava základov pre vyvážený a trvalo udržateľný rozvoj mesta, ktorý využitím sociálneho kapitálu, hospodárskeho, kultúrneho a prírodného potenciálu mesta zabezpečí ekonomický rast, zvýšenie zamestnanosti, skvalitnenie života obyvateľov a revitalizáciu mesta na území Gemera.

10 KLÚČOVÉ DISPARITY A FAKTORY ROZVOJA MESTA, KONKURENČNÁ VÝHODA

Kľúčové disparity a faktory rozvoja boli zostavené na základe SWOT analýzy, ktorá je celá uvedená v analytickej časti.

Kľúčové disparity:

- vysoká nezamestnanosť a nedostatok pracovných príležitostí
- odliv kvalifikovaných ľudí z mesta
- nárast sociálne znevýhodnených obyvateľov
- nedobudovaná technická infraštruktúra - kanalizácia
- nedobudovaná centrálna mestská zóna s nevhodne umiestnenou autobusovou zastávkou
- zlý technický stav budov vo vlastníctve mesta
- nedostatok spojení verejnej hromadnej dopravy (autobusová, železničná)
- nízka kvalita ubytovacích a stravovacích služieb
- znižovanie kvality vzdelávania

Faktory rozvoja:

- blízkosť štátnej hranice s MR

- dobrý potenciál pre rozvoj cestovného ruchu
- vybudovaný priemyselný park
- dobrý potenciál pre rozvoj poľnohospodárstva
- možnosť cezhraničnej spolupráce
- možnosť vybudovania komunitného centra
- možnosť využitia finančných zdrojov Európskych štrukturálnych a investičných fondov na rozvojové projekty mesta v oblasti rozvoja cestovného ruchu, agroturistiky, revitalizácie poľnohospodárstva ap.

Konkurenčnou výhodou mesta Tornaľa oproti iným mestám na Slovensku je existencia kultúrnych pamiatkovo chránených objektov, minerálnych prameňov, existencia „Morského oka“ a blízkosť štátnej hranice s Maďarskom.

11 STRATEGICKÉ CIELE ROZVOJA MESTA

Na základe analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia mesta Tornaľa, v súlade s Národnou stratégiou regionálneho rozvoja a s Programom rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja a so zohľadnením nastavenia programovacieho obdobia 2014-2020 programová časť obsahuje nasledovné špecifické ciele:

1. Vytváranie podmienok pre rozvoj zamestnanosti
2. Zlepšenie infraštruktúry mesta
3. Zvýšenie kvality osobných sociálnych služieb
4. Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu a cezhraničnej spolupráce
5. Zvýšenie kvality životného prostredia

CIEĽ 1: VYTVÁRANIE PODMIENOK PRE ROZVOJ ZAMESTNANOSTI

Najväčším problémom mesta je nedostatok pracovných príležitostí a z toho vyplývajúca vysoká nezamestnanosť v meste. Závislosť na podpore a nízke príjmy veľkej časti obyvateľov mesta ovplyvňujú negatívne kúpnu silu obyvateľov mesta a rozhodovanie investorov – podnikateľských subjektov. Táto situácia je nevďačná aj pre mladých ľudí, ktorí sú nútení si hľadať pracovné uplatnenie mimo mesta. Aby sa mesto dostalo z tejto „pasce“, malo by vstupovať do aktívnej politiky zamestnanosti a podporovať rekvalifikačné kurzy nezamestnaných, programy pre dlhodobo nezamestnaných a tiež vytváranie podnikateľských zručností už na školách. Mesto je nútené nadštandardne komunikovať s potenciálnymi investormi a pomáhať vytvárať podmienky pre ich príchod do mesta primárne v priemyselnom parku s cieľom vytvárania ďalších pracovných príležitostí.

CIEĽ 2: ZLEPŠENIE INFRAŠTRUKTÚRY MESTA

Najdôležitejšou úlohou mesta je dobudovanie kanalizácie v meste a dosiahnutie štandardu Európskej únie. Verejné budovy vykazujú investičný deficit a je potrebné sústrediť sa na zlepšenie ich stavu a prioritne sa venovať získavaniu zdrojov na ich rekonštrukcie. Samospráva má zákonnú povinnosť starať sa o svoj majetok, udržiavať Mesto Tornaľa

ho v dobrom stave a zveľaďovať ho. Investičný deficit je viditeľný aj na cestnej infraštruktúre vo vlastníctve mesta, investovaniu do tohto majetku však musí predchádzať vybudovanie kanalizácie, pokiaľ sa koridory prekrývajú.

CIEĽ 3: ZVÝŠENIE KVALITY OSOBNÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Kvalita osobných sociálnych služieb, medzi ktoré patria vzdelávacie, sociálne, zdravotné služby a služby poskytujúce kultúrne, športové a voľno časové vyžitie je pre každé mesto kľúčová a rozhodujúca pre kvalitu života obyvateľov mesta. Preto je potrebné nielen zlepšiť fyzický stav nehnuteľností, v ktorých sú tieto služby poskytované, ale aj hľadať cesty ako zlepšovať kvalitu týchto služieb, najmä vzdelávacích v rámci daných možností a existujúcej sociálnej štruktúry obyvateľov mesta. Bohatosť ponuky kultúrnych a športových aktivít musí reflektovať existujúci dopyt, ale mala by ho o málo predbiehať.

CIEĽ 4: ZLEPŠENIE PODMIENOK PRE ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU A CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE

Mesto má postačujúci potenciál pre rozvoj kultúrno-poznávacieho turizmu a agroturizmu a preto je prirodzeným cieľom podporovať toto odvetvie, ktoré môže vytvárať dodatočné pracovné príležitosti, zbavovať mesto periférnej atmosféry a dávať mu medzinárodný rozmer. Rozvoj destinačného manažmentu turizmu a tvorba nových produktov môžu výrazne zvýšiť atraktivitu mesta a jeho okolia pre potenciálnych návštevníkov najmä z Maďarska, ale aj z iných krajín v zahraničí. Poloha mesta v blízkosti hraníc s Maďarskou republikou a dvojjazyčné prostredie mesta ho predurčuje na rozvoj cezhraničnej spolupráce na úrovni aj verejného aj súkromného (vrátane mimovládneho) sektoru. Európska územná spolupráca je druhým cieľom kohéznej politiky Európskej únie a preto v prebiehajúcom programovacom období existuje bohatá ponuka získania dodatočných finančných zdrojov na rozvoj nielen cezhraničnej ale aj nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce v rámci EU. Mesto by malo využiť čo najviac týchto príležitostí.

CIEĽ 5: ZVÝŠENIE KVALITY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Kvalita životného prostredia v urbánnych aj rurálnych oblastiach je dôležitou prioritou Európskej únie v tomto programovacom období. Dostatok parkov a zelene v meste vytvára automatickú požiadavku na udržiavanie ich kvality a hľadanie nových spôsobov jej revitalizácie. Kvalita zelene v meste je dôležitým aspektom kvality života jeho obyvateľov a atraktivity mesta pre domácich a zahraničných návštevníkov. K obrazu kvalitného životného prostredia patrí aj eliminácia čiernych skládok a rozvoj separovaného zberu komunálneho odpadu. Prvýkrát v tomto programovacom období existuje možnosť získať dodatočné finančné zdroje na revitalizáciu medzi blokových priestorov, preto by mesto malo byť projektovo pripravené na túto príležitosť.

12 SÚLAD SO STRATEGICKÝMI DOKUMENTMI VYŠŠEJ ÚROVNE

Strategickým dokumentom na najvyššej úrovni je **Reformovaná kohézna politika 2014-2020**. Táto pre programovacie obdobie 2014-2020 definuje 11 tematických cieľov, ako sú uvedené v kapitole 9.

Tab.: Súlad strategických cieľov PRM Tornaľa s Tematickými cieľmi EÚ

Cieľ	Strategické ciele PRM	Tematické ciele EÚ
1	Vytváranie podmienok pre rozvoj zamestnanosti	8 – Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily 11 – Posilnenie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy
2	Zlepšenie infraštruktúry mesta	
3	Zvýšenie kvality osobných sociálnych služieb	9 – Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe 10 – Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania
4	Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu a cezhraničnej spolupráce	6 – Ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov
5	Zvýšenie kvality životného prostredia	5 – Podpora prispôsobovania sa zmenám klímy, predchádzanie a riadenie rizika 6 – Ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov

Zdroj: vlastné spracovanie

Národná stratégia regionálneho rozvoja charakterizuje banskobystričský kraj ako „vidiecky, pomaly rastúci, viac stagnujúci, s nízkym stupňom pripravenosti na inovácie, priemerne atraktívny a nízko konkurencieschopný región SR mimo centra rozvojových aktivít EÚ a s možnosťou cezhraničnej spolupráce s Maďarskom“.

NSRR identifikuje **disparity**, z nich nasledujúce sú relevantné pre mesto Tornaľa.

- nedostatočná spolupráca a koordinácia v poľnohospodárstve, vrátane vytvárania partnerstiev a klastrov so spracovateľským priemyslom, chýbajúci spracovateľský priemysel nadväzujúci na poľnohospodársku produkciu,
- nízka konkurencieschopnosť poľnohospodárstva v dôsledku nízkej produktivity a nerozvinutej trhovej infraštruktúry,
- nevyužitý potenciál rôznych kultúrnych plodín pre oblasť energetiky a ekologického poľnohospodárstva, pestovania ovocia, vrátane drobného ovocia, nedostatočne obhospodarované podhorské oblasti kraja,

- nedostatočná reštrukturalizácia priemyslu a ďalších rozhodujúcich odvetví v niektorých okresoch v regióne, nedostatok PZI v kraji, nízka orientácia na PZI do odvetví s vyššou pridanou hodnotou,
- nízky objem finalizácie výroby a prevládajúca závislosť priemyselnej produkcie od odberateľských firiem mimo kraja z dôvodu prevládajúcej výroby subdodávok s nízkou pridanou hodnotou,
- nedostatočný záujem malých firiem o spoluprácu so strednými školami pri plánovaní a príprave učebných odborov,
- nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému s podnikateľskou sférou,
- neexistujúca sieť poradenských a inovačných centier na podporu podnikateľského prostredia,
- podpriemerný podiel služieb na regionálnom HDP,
- nevyužitý prírodný a kultúrno - historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu;
- nedostatočná infraštruktúra cestovného ruchu a nepostačujúce využitie existujúcej infraštruktúry cestovného ruchu,
- nedostatočná sieť cykloturistických trás v napojení na celoslovenskú sieť cyklotrás,
- relatívne nízka úroveň poľnohospodárstva z hľadiska ochrany prírody a krajiny a budúcich obnoviteľných zdrojov energie,
- nepostačujúca dopravná a technická infraštruktúra k strediskám cestovného ruchu a k turistickým atrakciám,
- nepriaznivá veková štruktúra obyvateľov, vysoký podiel rómskeho etnika najmä v južných okresoch,
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných,
- nárast počtu obyvateľov, ktorí sú ohrození chudobou a sociálnym vylúčením, a to predovšetkým v južných okresoch,
- závažné demografické problémy v niektorých oblastiach kraja spôsobené odchodom mladých a vzdelaných ľudí za prácou, pričom za vysokokvalifikované pracovné sily nie sú náhrady, odliv obyvateľstva z vidieka,
- nerovnomerná sieť zariadení sociálnych služieb v jednotlivých okresoch kraja,
- nedostatočná propagácia regiónu a jeho komparatívnych výhod.

Medzi hlavné **faktory** rozvoja v kraji, ktoré sú zaujímavé aj pre mesto Tornaľa radí:

- dobrý produkčný poľnohospodársky potenciál v oblasti pestovania kultúrnych plodín, ovocinárstvo, špecifické regionálne plodiny,
- potenciál vzniku spracovateľského potravinárskeho priemyslu, prípadne iných spracovateľských odvetví, ktoré na vstupe využívajú výstupy lokálnej poľnohospodárskej výroby,
- podpora vytvárania partnerstiev a odbytových organizácií pre malých farmárov vrátane cezhraničnej spolupráce,
- možnosť rozvoja výroby nových produktov s vyššou pridanou hodnotou na báze obnoviteľných a nerudných surovín,
- využitie cezhraničnej spolupráce pre rozvoj podnikateľských aktivít,

- využitie kultúrno-historického potenciálu a prírodného potenciálu na rozvoj cestovného ruchu,
- vytvorenie oblastných organizácií cestovného ruchu, podpora verejno-súkromných partnerstiev,
- využitie regionálnych produktov a tradičných receptov,
- budovanie poradenských centier pre rozvoj podnikateľského prostredia,
- zvýšenie kvality a dostupnosti dopravnej infraštruktúry,
- podpora zelených investícií,

Priority pre Banskobystrický kraj v prvej skupine cieľov **Inteligentný rast**: vytvorenia hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii, ktoré sú relevantné pre mesto Tornaľa sú nasledovné:

- zvýšiť konkurencieschopnosť malých a stredných firiem vybudovaním informačnej, vzdelávacej a podpornej inovačnej infraštruktúry slúžiacej hlavne začínajúcim a malým podnikateľom,
- v oblasti ľudských zdrojov zamerať aktivity na rozvoj rozhodujúcich priemyselných odvetví – strojárstvo a hutníctvo, drevársky a potravinársky priemysel a lesníctvo, ale aj na rast sektoru služieb v kúpeľníctve, cestovnom ruchu a podnikaní na vidieku,
- rozvíjať vysokokvalifikovanú pracovnú silu prostredníctvom zvýšenia dostupnosti ďalšieho vzdelávania najmä podporou rastu podielu IKT v oblasti vzdelávania a tvorby obsahu pre nové perspektívne odvetvia.

Priority v skupine **Udržateľný rast**: podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje

- podporiť konkurencieschopne nízkouhlíkové hospodárstvo, zvyšovať podiel energie z obnoviteľných zdrojov,
- podporiť vytváranie partnerstiev a klastrov, ako aj odbytových organizácií predovšetkým pre malovýrobcov a malopestovateľov v záujme prieniku nielen na domáce, ale aj na zahraničné trhy
- z hľadiska dopravnej obslužnosti kraja dobudovať nadradené prepojenie smerom na Košice (R2) a sever – juh
- vytvárať podmienky pre rozvoj trvalo udržateľného cestovného ruchu s cieľom zvyšovania konkurencieschopnosti kraja
- zlepšiť stav životného prostredia a racionálne využívanie zdrojov prostredníctvom dobudovania environmentálnej infraštruktúry a posilnenia environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja, posilniť infraštruktúru ochrany prírody a krajiny v BBSK.

A priority v tretej skupine - **Inkluzívny rast**: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť relevantné pre mesto Tornaľa boli identifikované:

- vytvoriť nové pracovné miesta v rozhodujúcich priemyselných odvetviach – strojárstvo a hutníctvo, drevársky a potravinársky priemysel a lesníctvo a v sektore sociálnych služieb a kúpeľníctva, turizmu a podnikania na vidieku,
- zvýšiť celkovú kvalitu života obyvateľov BBSK, zvýšiť zamestnanosť predovšetkým u dlhodobo nezamestnaných s nízkou kvalifikáciou,
- zvýšiť pozornosť riešeniu problematiky zamestnanosti u rómskej populácie najmä v južných okresoch regiónu

V nasledujúcej tabuľke je uvedený súlad jednotlivých strategických cieľov PRM Tornaľa s prioritami v NSRR pre Banskobystrický kraj

Tab.: Súlad strategických cieľov PRM s prioritami NSRR

Zdroj: Vlastné spracovanie